

Biblioteca de Lo Teatro Regional.—Obra núm. 143

J. Ayné Rabell



# LO JOCH



COMEDIA DRAMATICA EN TRES ACTES  
Y EN PROSA

Adaptada a la escena catalana  
de una obra francesa de DUMAS

*Estrenada en lo Teatro Principal  
la nit del 31 Desembre de l'any 1898*



Preu: DOS pessetas

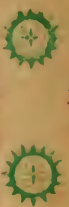


BARCELONA

Biblioteca de «Lo Teatro Regional»

Ronda Sant Pere, 19-21, 1.<sup>er</sup>, 1.<sup>a</sup>

Juliol de 1899





LO JOCH

---



# LO JOCH

COMEDIA DRAMÁTICA

EN TRES ACTES Y EN PROSA

*adaptada á la escena catalana, de una obra francesa de Dumas,*

-- PER --

J. Ayné Rabell

Estrenada en lo Teatro Principal la nit del 31 Desembre 1898



BARCELONA

BIBLIOTECA DE «LO TEATRO REGIONAL»

Ronda Sant Pere, 19 y 21, 1.º, 1.ª

Juliol de 1899



Al Excm. Senyor

Marqués de Sentmenat

q de Ciutadilla

*Per quant la present obra, ab sas tendencias á fuetejar lo repugnant rici del joch, pot esser una llissó, encar que amarga, profitosa pera'l jovent dels nostres días: tinguent en compte qu'es vosté porta-estandard de tot lo bó, honrat y digne y que sent á tot'hora'l lloable desitj de practicar lo bé, infiltrar la moral y repéndrer severament als infractors de la sana virtut de l' honradesa, no vacilo en dedicarli aquesta producció dramática en testimoni de la consideració que li guardo, del ver afecte que li professo, y com á penyora de bona amistat.*

J. Ayné Rabell

Janer de 1899

# REPARTIMENT

---

## PERSONATGES

---

## ARTISTAS

---

|                       |                                       |
|-----------------------|---------------------------------------|
| DONYA ELVIRA. . . . . | Donya Elissa Mallí.                   |
| MONTSERRAT. . . . .   | Srta. D. <sup>a</sup> Clotilde Domus. |
| ROSA. . . . .         | Donya Carme Gumá.                     |
| DON TOMÁS. . . . .    | Don Miquel Rojas.                     |
| ALBERT. . . . .       | » Victoriá Olivé.                     |
| DON LLUIS. . . . .    | » Jaume Borrás.                       |
| RAFEL. . . . .        | » Ernest Fernández.                   |
| JORDI. . . . .        | » Lleó Odena.                         |
| RICARDO. . . . .      | » Albert Bonuín.                      |
| MAURICI. . . . .      | » Anton Manso.                        |
| JOSEPH. . . . .       | » N. Anibal.                          |

---

Llech de l'acció: Barcelona.—Epoca: actual.

---

Director artístich: D. THEODOR BONAPLATA

---

Dreta y esquerra, las del actor





## Acte primer

---

Saló amoblat ab luxu. En l'àngul de la dreta del foro una porta oberta que deixarà véurer un petit despatx en qual fondo hi haurá una mampara que figurará conduhir á un' altra habitació ahont se suposa la caixa de caudals. Al fondo de la escena una gran porta per la que 's veurá un magnífich jardí, darrera d' una extensa galería practicable formada per una balaustrada de marbre. En primer terme dreta y en según esquerra portas figurant conduhir á las habitacions d' Elvira y Tomás. Sofá ó marquesina luxosa, tauleta vetllador, cadiras, butacas ó balancers, quadros en las parets, xamaneya monumental sobre la que hi descansa un superb mirall, timbre damunt la tauleta: tot convenientment distribuhit pera 'l millor conjunt de la escena.

### ESCENA PRIMERA

D. LLUÍS passejantse impacient; MONTSERRAT per lateral anant á posar una gabia ab un canari sobre la balaustrada d l foro.

LLUÍS      La conducta que observa Don Tomás ab mí es ben particular... ¡Deixarme aquí tot sol aguardantlo! Sembla fet exprosés; ningú dona fé de vida...

MONT.      (Entrant.) Cóm! Don Lluís, ¿vosté de visita?

LLUÍS      Deu la guard, nena.

MONT.      Bon día tingui; cregui que ignorava...

- LLUÍS Donchs sápig a que fa més de deu minuts que m' estich aburrint aquí tot sol; y si no 'm contenia la prudencia...
- MONT. M' extranya no trobar al papá ni á la mamá fentli 'ls honors...
- LLUÍS Per lo que 's veu, s' han proposat fastiguejarme. ¿Creu vosté que 'm sorprén? Oh, cá!
- MONT. No digui aixó...
- LLUÍS Estich més que convensut de que 'l papá de vosté sab que soch aquí y no obstant...
- MONT. ¿Ha fet passarli recado?
- LLUÍS Per en Jordi.
- MONT. No ho comprench.
- LLUÍS Jo casi ho endevino. Al papá de vosté 'l contrarián mas visitas: sab que quan vinch es pera demanarli comptes com á caixer qu' es de nostra Societat de crèdit, y... ¡es clar!: lo seu orgull deu ressentirsen...
- MONT. ¡Orgull, lo papá! Fa mal pensant aixó, Don Lluís. De segur qu' en Jordi no li ha transmés lo recado...
- LLUÍS Ab incredulitat Potser nó... En fi...
- MONT. L' Albert també s' hauria apressurat á ferli 'ls honors de la visita, pero 'l meu germá...
- LLUÍS Poch m' importa l' Albert; ni menos he demanat per ell. Com sé que no deixa la costum de retirar á primera hora... del matí, si es que retira, penso que deu llevarse... quan la gent activa té mitj jornal guanyat.
- MONT. ¡Ab tristesa. ¡Av, es cert, Don Lluís; sí, per més que 'l confessarho m' entristeixi! Per xó en disculpa d' ell y del papá, me apressuro á posarme á las sevas ordres. Si en alguna cosa puch servirlo...
- LLUÍS Gracias, gracias. Comprench tot l' alcáns de son bon desitj, perque jo no ignoro qu' es vosté 'l geni d' aquesta casa, que vetlla mentres los demés dormen y prega quan se condemnan los altres. Oh, sí!: es una noya de totas prendas vostè... ¡Llástima que 'l seu pare siga un home

- MONT. débil; la seva mare una senyora que malgasta y 'l seu germá... un jugador!  
(Ab baixaja d' orgull y pena.) ¡Don Lluís... per pietat!...
- LLUÍS Dispensi que la fereixi tan injustament; pero ¡qué vol ferhi! soch aixís: m' agrada parlar clar!
- MONT. (No poguent contenir lo plor.) ¡De quina manera!...
- LLUÍS Ja m' ho conech, ja, qu' en faig massa. ¡Bo, y are... no s' entristeixi, Montserrat! ...¿Plora?... ¡Brusco de mí: jo fer plorar á un ángel!... Bah!: sos eguis, nena; no n fassi cas de mi. Pensi que aquest es lo meu caràcter: dir sense preàmbuls y ab rudeses, com á llop de mar qu' he sigut, tot lo que penso; y que no puch, més ben dit: no sé expressarme d' altre modo. En fi... no 'n parlém més.
- MONT. ¡Oh, Don Lluís: cregui que á no estimarlo com l' estimo, poch m' importarian sas paraulas, sa franquesa, sas vritats amargas...!
- LLUÍS (Extranyat.) ¡Que vosté m' estima!
- MONT. Ab tot lo respecte d' una filla envers son pare.
- LLUÍS Pero... ¡aixó si que no m' ho esperava! Vosté estimarme á mí...; vosté... ¡Si no'm coneix apenas!
- MONT. (Mistososa nest.) S' equivoca; vaya si 'l conech: moltíssim que 'l conech.... ¡com que l' hi estudiat!
- LLUÍS Je! je! je!
- MONT. Y dels meus estudis observadors n' hi tret en clar...
- LLUÍS Vamos á véurer lo que n' ha tret en clar, perque ni jo mateix me conech...
- MONT. Donchs: que sota l' escorsa de rudeses, amaga vosté un cor tan bó y honrat, que no s' entussiasma més que pe 'ls sentiments nobles y dignes.
- LLUÍS Home honrat si que ho soch, y me 'n alabo; pero bondadós no li tinch lo cor... ¡ja veu cóm s' equivoca! Soch brusco,

- tossut, las canto claras; soch, si vol vosté  
...fins insocial...
- MONT. ¡Cóm s' esforsa per enganyarme!
- LLUIS ¿No ho creu?
- MONT. Nó, nó y... nó.
- LLUIS Pero ¿per qué?
- MONT. Perque 'ls seus actes desinteressats y dignes l' han desmentit sempre .. (Adonantse de Rafel qu'entra.) Ah, miris: lo seu fill.

## ESCENA II

MATEIXOS; RAFEL.

- RAFEL (¿Los dos junts?... M' en alegro.) Pare... Senyoreta...
- MONT. Deu lo guard, Rafel.
- RAFEL (¡Cóm dissimula!)
- LLUIS ¿S' ha acabat ja 'l judici oral?... ¿Cóm te ha sortit la defensa?...
- RAFEL S'ha suspés la causa per incomparencia de testimonis...
- MONT. Vostés tindrán que parlar. Ab son permís.
- RAFEL Ja 'ns deixa?
- MONT. Per poch rato... (Tal vegada enrahonarán de mi.)
- LLUIS Vagi, vagi, criatura adorable...
- MONT. Fins á després.
- RAFEL Fins dintre poch.. (Baix al pas.) Montserrat de ma vida...

## ESCENA III

DON LLUIS; RAFEL.

- LLUIS Y bé, ¿á qué vens?
- RAFEL No hi pogut resistir la curiositat... Vosté m' ha dit á primera hora que avuy habia de parlarme d'un assumpto important, y...
- LLUIS Ah, sí; en efecte.
- RAFEL Donchs, aquí 'm té: ja l' escolto.

- LLUÍS Se tracta de la teva ditxa, Rafel.
- RAFEL (S' haurá enterat dels nostres amors!)
- LLUÍS Per lo tant, espero que avuy mateix, sens dilació, vagis á visitar al banquer Don Pau Estruch, que dintre algunas horas marxa á Madrit, y li donguis las gracias per sa condescendencia...
- RAFEL No 'l comprench. ¿Ha fet alguna cosa per mi aquest senyor?...
- LLUÍS Ja ho crech, criatura!: m' ha concedit per tu la má de la seva filla.
- RAFEL ¡Qué diu, pare!... ¿La senyoreta Estruch la meva esposa?...
- LLUÍS Sí; ¡quina ventura, Rafel!
- RAFEL (¡Deu meu! ¡No es pas aquésta la que jo anhelava!...)
- LLUÍS Ja desde avuy podrás presentarte á 'n aquella casa com á promés oficial de la pubilla, una noya rica, guapa...
- RAFEL (¡Oh; sanch freda!)
- LLUÍS ¿Que t' amohina?... callas!... qualsevol creuria que no estás satisfet...!
- RAFEL Jo no haig de dissimular res á vosté: no dech contestarli ab evassivas, sino, com á home serio, anar dret á la qüestió...
- LLUÍS Parla, Rafel, parla.
- RAFEL Aváns de tot, li suplico no califiqui de acte de rebeldía lo que vaig á manifestarli... Jo no puch ser lo marit de la senyoreta Estruch.
- LLUÍS Fill... ¡y aixó!... Vull sapiguer los motius en que fundas tal resolució. La familia Estruch es rica, la nostra honrada; la noya reuneix totas las virtuts, tu ets un jove digne...
- RAFEL Sí; en efecte: jo no podia sonmiar en una unió tan ventajosa, tan brillant...; pero ¡ay, pare!: ja que vosté s' ha proposat casarme, dech manifestarli que aváns de fixarse en la riquesa debía escullirme una esposa del meu agrado... Menos diners y més correspondencia mutua dels cors; aixó hauría sigut més falaguer pera mí... Consultarme aváns; y en aqueix cas, jo li hauría confessat ma predilecció per la

- única dona que s' ha fet mestressa del meu cor.
- LLUÍS            ¡Cóm!... ¡qué dius!... Bah!; la resposta de rúbrica de tots los fills que 's rebelan contra la voluntat del pare...
- RAFAEL          Nó; si ja li he suplicat que no califiqués de rebeldía mos sentiments.
- LLUÍS            ¡Que n' estima un' altra!... Bonica resposta!... valent pervenir!...
- RAFAEL          Hermosa existencia; no 'n dupti, pare. Si 'l mutuo amor falta en lo matrimoni, ¿ahont buscar, ahont trobar may la pau y l' armonía que ha de formarlo?
- LLUÍS            (En tó de burla.) Be, bé; continua... explícat: sápigam al menos quina es la preferida. ¿La conech?
- RAFAEL          Moltíssim.
- LLUÍS            ¿D' ahont es: quina es sa familia?
- RAFAEL          Estém á casa seva.
- LLUÍS            (Sorprès.) ¿La filla de Don Tomás?
- RAFAEL          La Montserrat, sí.
- LLUÍS            (Sich.) Rafel: aquesta noya no 't convé
- RAFAEL          Pare!...
- LLUÍS            Que no 't convé, repeteixo.
- RAFAEL          ¿Perque no es rica?
- LLUÍS            No per xo solsament.
- RAFAEL          Donchs ¿per quina causa?... Oh, voste no 's deu proposar refusarme la dona que seria ma ventura, sense exposarme 'ls motius en que 's funda sa negativa; perque ja compendrá que no sería just ni rahonable..
- LLUÍS            Y bé: ¿vols sapiguerlos los motius?
- RAFAEL          Parli, per l' amor de Deu.
- LLUÍS            No; m' ho reservo per si persisteixes en dur a terme ton plan descabellat.
- RAFAEL          ¡Cóm me ta sofrir!
- LLUÍS            Calma, fill... Tal vegada algún día las circunstancias... la casualitat te descubriran lo que are 'm callo...
- RAFAEL          Sí, esperaré; ab la confiansa de que voste un día ó altre no la refusará á aquesta noya... que á la fi acabarà per estimarla.. ¡És tan bona!
- LLUÍS            A ella ja la estimo are, pobre criatura!, sí;

perque es honesta, virtuosa, dócil... ¡Oh, ella ray!... La seva familia no val res!

(Disposantse á sortir.)

RAFEL Jo li suplico que no s' en vagi sense explicarme algún detall d' això... que 'm sembla un misteri.

LLUÍS (Ab graverat.) Pesa bé la importancia de las meas paraulas, Rafel: tu desitjas enlayrarte, figurar, ser lo que se 'n diu un home de pervenir, ¿vritat?

RAFEL Aquesta es ma única aspiració; que 'm sembla digna y honrada.

LLUÍS Donchs si 't quedas lo qu' ets are, no esperis á ser gran cosa... més ben dit: no serás res. Es necessari que 't remuntis depressa... vertiginosament: sempre enlayre...

RAFEL ¡Ay, pare'; que ab igual forsa 's remunta l'estel de paper, y devegadas se li trenca'l cordill... y ¡á terra!... ¡Que n'es d'espantosa una cayguda!

LLUÍS Sí; pero tu pots enlayrar l'estel de ta vida ab cadenas d' or... y aquéstas no 's trencan tan fácilmente.

RAFEL Als ulls del món; pe'l cor son débils com lo cordill.

LLUÍS Será aixís; més jo opino, Rafel, qu' en lo món sense protecció no es possible fer fortuna, y tu necessitas la una y l'altra.

RAFEL Perque la societat ho ha establert; perque la societat s' aparta del pobre que no compta més que ab un talent reduhit; perque té per sospitós al infelís que no pot disposar d' un grapat d' or pera vessar á sos peus; perque, ¡y causa vergonya 'l confessarho!, avuy per regla general se aprecia més l' opulenta ignorancia que la sabiduría bressada per la miseria.

LLUÍS ¡Sí, sí... y sí!: tens rahó; pero debém seguir y acatar la moda.

RAFEL (Sarcástich) ¡La moda! Ara ho ha dit bé; gran vritat... ¿Es moda usar aquest comportament?... donchs, seguimlo. ¿Es moda acceptar lo ridícul?... acceptemlo. També, si es precís, acceptarém la infamia, lo re-

pulsiu, tot: ¡la moda s' imposa, porti lo que porti; la societat ho admet, ho acata, ho exigeix!.. Donchs, sí! matém lo sentiment del cor; llensém com inútil objecte la noblesa; enterrém ben fondo la mica d'honra de la societat... y destruhím la món bó, ja que sa bondat es motiu de riurer y escarnis!

LLUÍS En fi, Rafel: jo tot t' ho dich pe'l teu bé.

RAFEL Lo benestar es impossible si no pren part en los actes del home, lo cor.

LLUÍS Mancat de fortuna, fill meu, no passarás de ser tota la vida l' *abogadillo* sense plets, fill d' un ex-capità de barco mercant y actual tenedor de llibres. Si jo fos rich, tan se valdría; pero considera que pujan á poca cosa mos estalvis de jove y que al morir no puch deixarte més que la pobresa y un nom honrat, aixó sí. La familia de la noya qu' estimas está arruinada... ¡Y encare aixó sería lo de menos; pero ja sabs que Don Tomás es un débil, la seva esposa una orgullosa, son fill Albert un jugador...!

RAFEL La Montserrat es una noya digne.

LLUÍS Sí; pero té un defecte: ha rebut una educació tan exagerada, que sols es bona pera ser l' esposa d' un millonari... No serveix per muller d' un home qu' hage de treballar.

LLUÍS ¿Per ventura la culpa es seva?... Ella es honesta y virtuosa, com vosté ha dit, y m' estima...

RAFEL Tot aixó son fantasías... Vaja, vaja: ves á visitar á D. Pau Estruch y no perdis lo temps atormentantme ab criaturadas semblants. Lo teu plan es impossible.

RAFEL ¡Qué diu!

LLUÍS Impossible, t' ho repeteixo. Y la Montserrat no pot ser la teva muller... no ho será.

RAFEL ¿Vosté ho vol?

LLUÍS Ho exigeixo; ho mano.

RAFEL Donchs tampoch ho será un' altra dona.

LLUÍS ¡Rafel!



- RAFEL Hi ha pe'l mitj un jurament sagrat.  
 LLUÍS ¿Un jurament?  
 RAFEL Si; la meva paraula. (Breu moment de pausa)  
 LLUÍS De modo que li has donat paraula de casament...  
 RAFEL Si, senyor; y jurada.  
 LLUÍS ¿Jurada pe'l teu honor, jurada per l'honor del nostre nom?  
 RAFEL Si; senyor.  
 LLUÍS Aixó ja es distint; l'home que jura una paraula pe'l seu honor ha de complirla... Rafel, are soch jo qui't mano que siguis l'espós d'aquesta noya.  
 RAFEL (A . b alegría) ¡Oh, gracias!  
 LLUÍS (Resignat) Acabas de destruir tots los meus plans y aixó'm fa pena, pro si no complías ton jurament, no serías un home honrat... ¡Sigas ditxós á cambi del meu sacrifici!  
 RAFEL No tindrà d'arrepentirse de haberme donat tanta ditxa.  
 LLUÍS Ja que no hi ha remey, no'n parlém més. Jo, are me'n vaig á *desdonar* á don Pau Estruch; tú, en lloch meu, espera aquí á don Tomás, y dígalí... lo que has de dirli.  
 RAFEL ¿Tornará?  
 LLUÍS No s'áé quin'hora. Ja ho veus, pera deixar-te'l camp lliure retrassaré fins á la tarde l'arqueig que are venía á verificar... Tornaré quan pugui.  
 RAFEL Hasta prompte, pues.  
 LLUÍS Adeu. (Se'n va pe'l foro)

## ESCENA IV

RAFEL, sol; á poch, DON TOMÁS

- RAFEL Al fi he lograt lo que al principi creya impossible. Oh, si, lo meu pare, á pesar de son carácter sever, té un gran cor... ¡Si en aquest moment pogués innovar á la Montserrat tanta ventura!..  
 TOMÁS (Entrant per la dreta) Bon día, Rafel.

- RAFFEL Ah, don Tomás.
- TOMÁS ¿Y'l seu pare?
- RAFFEL Ha sortit.
- TOMÁS Creya trovarme ab ell y no ab vosté; de tots modos lo cambi no m'es desagradable.
- RAFFEL Mil gracias.
- TOMÁS Lo qual vol dir que m'alegro de la seva visita.
- RAFFEL ¿De veras?
- TOMÁS ¿Qué'n dubta?
- RAFFEL Oh, no, senyor: pero desitjaría sapiguer de sos propis llavis, si sas paraulas son dictadas pe'l cor ó pe'l cumpliment de la fórmvla...
- TOMÁS ¿Sab que m'estranya lo seu rezel?..
- RAFFEL Don Tomás... haig de parlarli d'una cosa molt seria.
- TOMÁS Pot comensar.
- RAFFEL No se si haurá observat en mi una emoció... un temor...
- TOMÁS En efecte; pero parli... ¿tém d'alguna cosa?
- RAFFEL Si: temo... una resposta desfavorable á la petició que vaig á ierli.
- TOMÁS Entre personas educadas may s' ha de témer un exabrupto... Lo que vosté'm demani no pot ser més que una cosa honrada... Parli, donchs; l'escolto.
- RAFFEL Seré breu. Don Tomás: jo estimo á una noya y aquesta noya... es la filla de vosté.
- TOMÁS ¿Vosté estima á la Montserrat?
- RAFFEL Ab tota l'ánima.
- TOMÁS Cregui que ben lluny estava del meu pensament semblant declaració.
- RAFFEL Puch esperansar, donchs...
- TOMÁS No tinch cap motiu pera negarli. L'amor que senti vosté envers la meva filla no pot menos que regossitjarne, perque ella mereix ser estimada per un jove honrat com es vosté.
- RAFFEL ¡Oh! gracias, don Tomás!..
- TOMÁS No's precipiti y escolti, Rafel; are soch jo que temo que vosté refusi aquesta ditxa que vislumbra.
- RAFFEL De cap manera.

- TOMÁS Tal vegada després d'haberli dit lo que vaig á manifestarli... ¡qui sab! Pero li adelanto que encare que aixís fos, quedarien amichs com sempre. ¡No s'hi amohiní!; ens estrenyariam las mans, y res de lo parlat. Atengui...
- RAFEL Em fa posar ansiós tan misteri.
- TOMÁS Rafel: vosté es jove y jove de profit; per lo tant, no estranyaria que tingués altrás miras mes elevadas.
- RAFEL Li juro, don Tomás...
- TOMÁS No: si es un deber lo perseguir la fortuna fins á trobarla!..
- RAFEL ¿Per ventura está prohibit al home perseguir la fortuna pel camí de la felicitat?
- TOMÁS No; pero sápigueho d' una vegada: nosaltres no som lo que vosté deu haber cregut.!
- RAFEL ¿Qué vol dir?
- TOMÁS Que las apariencias poden haberlo enganyat... Vosté potser se creu que som richs, y no es cert; ¡som pobres! Vull dir que l' home qu' estimi á la meva filla, tindrà d' estimarla per sa bona cara, com se sol dir: per sas virtuts, per sa honradesa, qu' es molta...; mes per lo capital de son dot, ¡impossible pensarhi!... no 'n tindrà de dot... la pobreta criatura... (Aixugantse una llágrima.) Are ja rés ignora, Rafel; are consideri be la situació y no'n parlem més... ¡Com si havés sigut una broma!
- RAFEL Oh, nó, don Tomás: de cap manera. Jo he donat lo cor á la dona; no he dirigit may la vista al diner. (Montserrat apareix y escolta.) Ademés, lo que vosté acaba de confessarme ho sabia de sobras...
- TOMÁS ¿De veras?... ¿per qui?
- RAFEL Per la mateixa Montserrat...
- TOMÁS ¡Pobra filla méva!

## ESCENA V

Mateixes; MONTSERRAT adelantantse.

- MONT. ¿Que es lo que sabía, Rafel?  
 RAFEL ¡Ah!  
 TOMÁS ¿Escoltavas?  
 MONT. (Ingenua) Sense voler... passant he sentit que 'n Rafel m' anomenava y...  
 TOMÁS (Ab amorosa gravetat.) ¿Per qué no m' havías parlat may d' aqueix amor?  
 MONT. Perdonim, papá; pero com lo veyá sempre trist y amohinat...  
 TOMÁS (Es molt cert.) A veure, dígame: ¿l' estimas á 'n ell com ell t' estima?  
 MONT. Jo no sé com m' estima en Rafel... sols sé que jo l' estimo molt á 'n ell.  
 RAFEL ¡Oh, Montserrat!...  
 TOMÁS (Prenent las mans dels dos) Y ¿ja us coneixeu be l' un y l' altre?  
 MONT. Papá...  
 RAFEL ¿Qué vol dir?  
 TOMÁS Peséu lo valor de las meas paraulas, fills meus; are no tracto de sapiguer si us estimeu... us preguntu si us coneixeu. No desitjo sapiguer si existeix l' amor vostre, sino si durará...  
 RAFEL Del meu ne responch ab tota seguritat, perque reposa més en las virtuts d' ella que en sa propia hermosura.  
 TOMÁS ¿Y, tú?  
 MONT. Jo, més que com á espós, consideraré á 'n en Rafel com á un amich, y espero que bondadosament l' amich dissimulará qual-sevol criaturada á sa millor amiga...  
 TOMÁS Molt be, fills meus; molt be. Rafel, recorda sempre que tú ets l' home y que com á tal representas la forsa, lo ferm puntal de la casa; pensa que 'l trevall y 'ls cuydados de l' existencia dehuen reposar sobre teu... Quan los haurás soportat durant lo día, ta conciencia 's trobará

tranquila y satisfet ton propi cor. Pues qu' ets l' home; te pertoca ser l' amo de la llar, pero may te converteixis en tirá, en rey absolut... Mana, ordena; pero no atormentis, no torturis, no exigeixis contra lley. (A Montserrat.) Y tú, filla meva, pensa constantment que has de ser l' ángel consolador del teu marit, l' ángel que mitigui á forsa de carinyo qualsevol vicissitud del treball. Aquéstos son los debers que debeu seguir pera compláurer los desitjos d' un pare que us estimará y viurá joyós de vostra propia felicitat. ¿Ho cumplireu, fills meus?

RAFEL Sempre; li juro.

MONT. Li prometém, papá.

TOMÁS Deu ho vulga. Are, rebeu ma benedicció.

MONT. Ja som ditxosos, ¿vritat?

RAFEL Oh, sí!: per sempre.

TOMÁS Filla meva: prompte ha de venir á reunir-se ab mi á 'n aquesta sala la teva mamá... pera parlar de certas cosas que tant á 'n en Rafel com á tú us entristirían... Deixeume sol, que un día com avuy, qu' es pera vosaltres de ventura, no ha de emboyrase; estalvieuse los nuvolots negres, fills meus... Aneu, aneu á encantarvos ab la il-lusió, ab lo sol esplendent que brilla á fora.

(Senyala 'ls lo jardí que 's veu al foro. Rafel y Montserrat s'hi dirigeixen ilusionats y contents Montserrat s'atura de cop y torna á baixar corrents desde 'l foro tirantse en brassos de D. Tomás que s' aixuga una llágrima.)

MONT. ¡Cóm l' estimo... que ditxosa m' ha fet!  
TOMÁS ¿De veras? (¡Pobre ángel!) Aneu, fills meus...

(D \* Elvira, qu'entra per lateral esquerra, s'atura sorpresa al véurer desapareixer pe'l jardí á Montserrat y Rafel units de las mans y contents )

## ESCENA VI

D. TOMÁS; D.ª ELVIRA

- ELVIRA      ¡Qué es aixó... la Montserrat ab aquest jove, y en presencia teva!
- TOMÁS      Ta justa sorpresa de curiositat, Elvira, se veurá satisfeta dins de poch. Are la nostra conversació deu versar sobre altres assumptos de més transcendencia... (Ofertintli un silló.) Seu y escoltam.
- ELVIRA      Ab quánta prossopopeya 'm parlas! Tot-hom creuria que vá á efectuar-se una entrevista entre estranys...
- TOMÁS      Es que dech parlar de cosas, Elvira, que exigexen serietat per lo graves.
- ELVIRA      Me posas ab ansia...
- TOMÁS      Escolta, pues; y si per casualitat en tot lo que vaig á dirte, sortís de mos llavis, inconcientment, alguna paraula que pogués molestarte en lo més mínim, jo 't prego per anticipat, Elvira, que 'm dispensis...
- ELVIRA      ¿Qué pot molestarte de tú?
- TOMÁS      Elvira: avuy deus recordar encare, que: al ser tú la meva esposa, eras rica, molt rica, y jo, bastant pobre.
- ELVIRA      (Ab amorosa reconveció.) ¡Tomás!
- TOMÁS      No protestis; es necessari que retrocedeixis pera arribar á lo que 'm propono. Donchs be; com deya, jo pobre, tu rica. Educada entre 'l luxu d' una vida espléndida, no t' has sentit may ab prou forsa de voluntat pera renunciar á tanta espléndidés, y jo, ¡débil de mi! no m' he mostrat may prou resolt pera atrevirme á negarte res absolutament. Has viscut, no circuinte á la situació nostra, sino atemperante á la posició teva, y jo. ¡papa: vinga economisar, economisar sempre fins hont he pogut!... y aquestos ahorros que 's dehuen als meus sacrificis, t' han allargat encare un any, dos... tres, la teva

ventura consistent en poguer continuar ta vida sibarítica, rodejante de luxo exagerat, las més de las vegadas vessant l'or à mans plenas per satisfer un capritxo de reyna que no ha servit més que per halagaa una vanitat ridícula..... Donchs be: ¿vols sapiguer ahont nos ha portat aquesta vida?... ¡A la ruina!

ELVIRA

¡Qué dius, Tomás!

TOMÁS

Sí: estém arruinats, més ben dit...: estás arruinada; ja que teva era la fortuna.

ELVIRA

¡Oh, com m' ofens tirantme en cara ma riquesa malehida! No 'm fereix tant lo cop mortal de ma ruina!

TOMÁS

En lo meu despatx, Elvira, guardo 'ls comptes de la meva administració del teu dot, (Ab amargura ) ¡que per cert, no podrà fer ditxós á cap de nostres fills! Quan vulgas passarém baláns.... están en regla.... ¡ni un céntim de desfalch!

ELVIRA

¡Lo marit rendir comptes á sa esposa! Ay Tomás, la teva indiferéncia m' assessina!

TOMÁS

¡Si no m' has comprés, Elvira! Tot aixó ho he fet ab l' únich fi de probarte que al casarme ab tú no varen dirigirse las mevas miras á ta riquesa: vaig volguerte pe'l cor. Lo capital que vares portarme á casa ha servit sempre per tú, ha sigut teu, t' ha correspost per enter; que jo, d' ell no n' he distret sisquera un céntim per res, absolutament per res... ¡ni pera educar nostres fills! Avuy, Elvira, no 'ns queda més que 'l meu sou de depositari de la Societat de Crèdit... Ja pots compèndrer qu' es impossible continuar sostenint lo rang de una casa que fins al present ha gastat tres vegadas més de lo que jo guanyo. Per la meva part, no hi trobaré gran diferencia ab lo cambi de vida, pues metódich he sigut sempre y metódich continuaré sent, no apartantme de lo que 'l meu guany alcansi... ¡No es per mi que m pesa la catástrofe, sino per tu... per tú, que no sabrás acostumarte sens

morirte de pena, á la economía domésti-  
ca, á la vida ordenada...

ELVIRA (Solemne.) Jo haig d' acostumar-me á tot,  
espós meu; sí: á tot me someteré resig-  
nada. ¡L' única cosa que m' afligeix es  
que no pugui esmenar las faltas mévas!

TOMÁS N' obstant, de la sinceritat del teu pene-  
diment depén la tranquilitat futura de  
aquesta casa. La nostra filla encare pot  
ser ditxosa... Acabo de trobarli un partit  
magnífich, qu' es del seu gust.

ELVIRA ¡Cóm!... ¿tal vegada en Rafel!...

TOMÁS En Rafel, sí, me l' ha demanada.

ELVIRA Y tú...

TOMÁS Li he concedida ab alegría.

ELVIRA Pero ¿no consideras qu' es un matrimoni  
poch ventatjós que farà la pobra criatura?

TOMÁS ¿Veus com no 't resignas?

ELVIRA Sí; pero tractantse del porvenir de la  
Montserrat...

TOMÁS ¿Ho creus aixís?

ELVIRA Sens dupte. Sa educació esmerada, nos-  
tre rang, las relacions distingidas ab que  
comptém, donan á la nostra filla'l dret de  
escullir millor espós...

TOMÁS ¡No somihis, Elvira; no 't fassis il-lusions  
presumptuosas!...

ELVIRA ¡Aviat l' has entregada á qualsevol, sens  
tenir en compte que descendím de fami-  
lia ilustre!

TOMÁS. Elvira, no vulgas: ab ton orgull aumen-  
tar la gravetat de nostra situació terrible.  
Títuls sense bitllets de banch, no repre-  
sentan gran cosa dintre la societat mo-  
derna!.. ¡Ves si ab ells evitarás la ruina  
que pesa sobre nosaltres com arma ame-  
nassadora!... Pregona noblesa y no comp-  
tis ab una fortuna pera dilapidar, y 'l  
món, burlantse de tos fatuos orgulls,  
quasi teninte llástima, 't dirá que guar-  
dis tos arnats pergamins en un reconet  
d'armari. ¡Ay, Elvira; aixó t'ha perdut...:  
lo no véurer las cosas baix son verdader  
prisma!... Per lo demés, en Rafel es un  
jove honrat, té porvenir, y aixó'm basta.



**ELVIRA** ¡Tú no preveus que aqueix matrimoni pot influir á que 's rompi'l del nostre fill!... Las miras del Albert son elevadas y l' admissió dins de nostra familia d'un jove de posició modesta com en Rafel; pot ser mal vist per...

**TOMÁS** (Interromptent ab ironía barrejada de enérgica resolució). Per la seyoreta de Castells, ¿vri-tat? ¡una noya rica, orgullosa, per qui l' Albert bojament ilusionat, s'esforsa en aparéixer á sos ulls mereixedor de la seva má... mentres que ella á la fi no ha de decidirse may á ser la seva esposa!

**ELVIRA** ¡Tú deliras!

**TOMÁS** Oh, ja sé que trovarás enérgica, potser tiránica la meva resolució; tú y l'Albert creyeu triomfar dels vostres propósitos y pera lograrlos no has vacilat, tú, en desarrotxar bojament part de la teva fortuna; pero jo que hi veig més que vosaltres, que viviu ab una fatal vena als ulls.... ¡la malehida vena que us cega y no us deixa véurer la pendent del abím que s'obra á vostre pás!.. pero jo estich resolt á acabarho tot: ó be avuy tindrà l'Albert la promesa formal d'aquixa aristocrática ó no entrarà més á casa nostra.

**ELVIRA** ¡Verge del Carme, Tomás, recapacita!...

**TOMÁS** Aquesta situació no pot durar més temps. ¡Papers ridículs lo meu fill, que porta'l nom honrat de son pare! Nó y nó; avuy tot s'acaba.

**ELVIRA** Considera que ab un plasso tant curt pots tirar per terra los plans del Albert...

**LOMÁS** ¡Millor; si ja ho desitjo!

**ELVIRA** ¿Y te'n alegrarás?

**TOMÁS** (Ab forsa) Sí, sí; y donaré gracias á Deu ab tota l'ánima si permet que'l meu fill, de noni honrat y de sentiments verges encare, s'aparti del joch y de la dissipació, lepra de la societat viciosa, pera llensarse de nou, desenganyat per sempre, en brassos de sa familia y de las personas dignas que treballan pera viurer honradament.

(Aprèta febrós lo timbre de la taula). ¡Oh, que  
 's trenqui d'un cop aquest suplici!

## ESCENA VII

Mateixos; JORDI, per lateral.

- JORDI           ¿Lo senyor m'ha cridat?  
 TOMÁS         Sí, Jordi: avisi al Albert que sa mare l'es-  
                   pera pera parlarli.
- JORDI           (Ronsejant no sapiguent que fer). Está bé...  
                   hi vaig...
- TOMÁS         (A Elvira). Y tú, Elvira, ja coneixes ma  
                   determinació: sols exigeixo que la fami-  
                   lia de Castells desenganyi ó admeti á nos-  
                   tre fill... L'estat actual de cosas no pot  
                   durar, no vull que duri.
- ELVIRA         Deu ho fassi.
- TOMÁS         (A Jordi que continúa en e cena). Y be, ¿qué  
                   hi manat?
- ELVIRA         (Comprenentlo). Oh, aniré á buscarlo jo  
                   mateixa. (A Tomás). ¿No m'has dit que  
                   desitjas entregarme'ls documents de...
- TOMÁS         Just, l'estat de comptes...
- ELVIRA         (Així'l distrauré...)
- TOMÁS         Entra ab mi al despatx.
- ELVIRA         (Baix ràpidament á Jordi). ¿L'Albert no es á  
                   casa, vritat?
- JORDI           Nó, senyora.
- ELVIRA         ¿Es que ha sortit ó no ha vingut encare?
- JORDI           Desd'ahir vespre qu'es fora...
- ELVIRA         Oh, silenci... Espéril aquí y avisim aixís  
                   que torni... (Alt á Tomás). ¿Aném, Tomás?  
                   (Desapareixen los dos per la porta del despatx.)

## ESCENA VIII

JORDI, sol; aviat, ROSA; més tart, MAURICI

JORDI ¡Quí sab lo temps que hauré d'esperarlo á l'Albert! der are no vé; pero, á falta d'ell, acudeix molta gent en sa busca... Y que en lo meu concepte, algúns portan malas intencions... Tot just son las onze del matí y ja s'han presentat á cobrar tres facturas y dos pagarés; á n'aquest pas... ¡Lo diable dels inglesos; si que matinejan!

ROSA (Pe'l foro) Sènyor Jordi.

JORDI Qué passa?

ROSA En lo saló d'espera del senyoret Albert s'hi aguarda molta gent.

JORDI Ni que fossin malalts qu'esperessin al metje!...

ROSA Entre ells, hi ha un senyor d'un aspecte més sospitós!..

JORDI ¿Sí? Digas á tothom que'l senyoret es fora de Barcelona.

(En aqueix instant apareix Maurici, tipo d'aquestos usurers de rialleta fingida, que amenassan ab molta amabilitat).

MAURICI ¿Que's pot entrar?

JORDI Ah, ¿vosté altre vegada?

ROSA És aquest lo senyor sospitós.

MAURICI Gracias, filla.

JORDI ¿Quín diable'l porta?

MAURICI Vinch pera dir dugas parauletas á don Albert.

JORDI ¿Qué li vol? Res de bó, de segú.

MAURICI Pues... volía véurel; aixó.

JORDI No hi es.

MAURICI Ja ho sabia, pro ell tornarà; l'aguardaré, l'aguardaré. (S'assenta)

JORDI Inútilment; es fora de Barcelona. Jo crech que fins d'Espanya per no véurel á vosté.

MAURICI (Sens inmutarse gens). Malo, malo; si que'm contraria...

JORDI Diguim á mi lo que ha de dirli á n'ell...

- y ja li escriuré'l recado.
- MAURICI ¿M'ho promet?
- JORDI Vaja, acabi, escanya-pobres del botavant.
- MAURICI Uy, uy, senyor meu, quins fueros!..
- JORDI Apa, cuyti.
- MAURICI Donchs... venía á ferli sapiguer que la lletra... la de cambi... ¿m'entent?
- JORDI Acabi...
- MAURICI Que la lletra que jo tinch acceptada per don Albert y que va vencer ahir... ¿sab?..
- JORDI ¿Qué?
- MAURICI Ja veurá: com jo necessitava diners, m'hi vist obligat á endossarla... de manera que ja no la tinch en poder meu, y'l nou possedor, que á ben segur no tindrà á l'Albert las consideracions que jo li guardo... veurá... es alló...
- JORDI ¡Mala negada! Digui que vosté no serveix més que per fer mal en aquest món!..
- MAURICI Al contrari, home, al contrari...
- JORDI Y qué... Expliquis.
- MAURICI Donchs, res...: que 'l nou duenyo de la lletra la farà protestar avuy... y potser demá...
- JORDI Lo qual vol dir que, si no paga...
- MAURICI Just: á las vintiquatre horas...
- JORDI ¡L' embargarán!
- MAURICI Exactament.
- JORDI ¡Ah, pillastrón!
- MAURICI Atengui, atengui... Consti que ho sento moltíssim...
- JORDI Lo qu' es vosté un juhéu!
- MAURICI ¡Cóm, cóm s' entén!
- JORDI A fora d'aquesta casa!... (A Rosa.) Rosa: acompanya á aquest farsant á la escala. .
- MAURICI ¡Senyor Jordi!
- JORDI Arril... Jo pogués ferlo acompanyar al carrer d' Amalia!
- MAURICI (Saludant ab cortesia) No hi ha perquè sulfurarse aixís, home... Vamos, estiga bonet...
- ROSA ¡Mal' ánima!
- JORDI Rosa: procura despedir ab excusas á tota la gent que s' espera.
- ROSA Molt bé diu; pro ho veig difícil.

## ESCENA IX

JORDI, sol.

¡Canallas, vils, miserables!... Y pensar que la lley ab son pes no 's cuydi d' esclafar á aquestas víboras!... ¡Vatúa 'l món dolent!: si 'm deixessin fer la justicia á mí!... Ningú més que aqueixa gent xucladora es la causa de la propera ruina de Don Tomás y sa familial! Per de prompte, lo pobre senyor ha tingut de tocar á vén-drer molta part de sa hisenda...; ha des-despedit quasi tot lo servey... ¡Ay, qui la ha vista y la veu aquesta casa!

*(Dintre se senten murmulls.)*

¿Qué es aixó?... ¿qué succeheix? *(Mirant.)*  
Ah!: l' Albert que tracta de convèncer á aquesta gentussa... ¡pobre xicot!

## ESCENA X

JORDI; ALBERT, elegantment vestit pero ab desordre y pàlit entra pe'l fondo, tancant la porta ab violencia; molt agitat.

ALBERT ¡Fora d' aquí, repeteixo!... *(A Jordi.)*  
Jordi: ¿qué vol de mí aquesta gent que invadeix la casa?

JORDI Ah, senyoret; ¡massa 's comprén!: Lo aixám de acreedors de voste, que cridan y molestan porque no se'ls paga. Volen de vosté 'l poch diner que tal vegada li queda.

ALBERT Ja sabs que 'ls tinch prohibida la entrada aquí á casa...

JORDI Sí; pero á pesar de la prohibició, han entrat.

ALBERT ¿De qué serveixen, donchs, los criats? ¿per qué ho permeten?...

- JORDI (Ab amargur.) ¡Los criats!... ja no 'n quedan! Han sigut despedits... La casa está deserta; sols s'aguantan en ella la Rosa y 'l pobre vell Jordi.
- ALBERT ¿Qué dius!... ¿tal cambi en un día!... ¡Oh, Deu meu!
- JORDI Ja veurá, senyoret... no passi pena...
- ALBERT Deixam sol... Ves á calmar á aqueixa gent.
- JORDI Hi corro.

## ESCENA XI

ALBERT sol; després JORDI.

- ALBERT (Abatut, deixantse caurer en un silló) ¡Quina vida la meva!... ¡quin sofrir!... Era vritat, donchs, lo que pressentia la meva mare...: ¡estém arruinats!... Vritat terrible que destrossa 'l cor!... ¡Pobre mare!... Y pensar que pera salvar aquesta situació horrorosa no necessito més que sort!... Que m'ajudi Deu, ó 'l diable, si vol; pero... que triunfi!... ¿Qué dich, boig de mi!... ¡Oh, sí: ho soch; ho soch!... Sento febre... afany que m'atormenta... Mon cervell gira vertiginosament, y 'm bat als polsos un martelleig que may s'atura... ¡Si tan sols pogués ser duenyo aquesta nit de quatre ó cinch mil duros!... ¡Deu mil me n'he vist al joch la nit passada!... ben meus... ¡Quin brillar!... ¡Ab quin goig; ab quant afany jugava!... Ma intenció era doblarlos: reunir la cantitat que necessito pera satisfer mos deutes y no jugar may més... per tornar á ser home digne; pero... ¡maledicció, l'avaricia me ha perdut!...: cego, 'ls he jugat, y... ¡á terra!: ¡pobre com aváns!... ¡Miserable, boig de mi, inibécil... no 'm queda ni una malla!

(Amaga son cap entre sas mans y esclata en plor que tinga més de gemech.)

- JORDI Senyoret...
- ALBERT ¿Qué hi ha... son fora?
- JORDI La feyna era molt duptosa d'èxit...
- ALBERT Pero, ¿han marxat?
- JORDI Si senyor, rondinant los uns y amenassant los demés.
- ALBERT Oh, aixís... al menos, que pugui respirar tranquil un rato. ¡Ayre, ayre... tot cau sobre meu com llosa de plom... m'aixafa... m'ofega!
- JORDI Ah, senyoret Albert, si sabia la pena que 'm causa la seva pena... Jo l'he vist néixer, y l'estimo, tant que...
- ALBERT Sí, sí, gracias, bon Jordi; t'ho agraeixo.
- JORDI ¡Aixís pogués aminorarli la situació!
- ALBERT Ho crech; pero deixaho córrer tot y escóltam; lo pás es repugnant, pero pot salvarme.
- JORDI Parli; ja sab que per vosté, tot.  
¡Albert ha anat trayentse l'agulla de brillants de la corbata, l'anell del dit, la cadena y 'l relogje d'or, y ho allarga tot á Jordi).
- ALBERT Té, Jordi.
- JORDI No l'entenç...
- ALBERT ¿Quánt te sembla que poden donarme'n de tot aixó?
- JORDI (Ploriquejant de pena) ¡Pero senyoret Albert!...
- ALBERT ¿No ho sabs?... Donchs bé; jo necessito diners. . molts diners... los necessito per aquesta nit... Depressa, Jordi; ves á vèndrer aixó; poch més ó menos, val tot junt uns mil duros...
- JORDI Desgraciat de qui ha de tocar á vèndrer; ¡ab prou feyna n'hi donarán cinch cents!
- ALBERT Prenlos...
- JORDI ¡Aixó es un cárrech de conciencia, senyoret!
- ALBERT Ves, cuyta, Jordi... cuyta.
- JORDI Vosté ho vol?
- ALBERT Sí, es precis que torni á allá d'hont vinch. Vesten...
- JORDI Pero...
- ALBERT No'm sermonejis, corra ..
- JORDI ¿Y'l seu pare?

- ALBERT (Ab ansia) ¿Ha preguntat per mí?  
 JORDI Oh, molt; ahir vespre y encare no fa un moment.
- ALBERT ¿Y la mamá?  
 JORDI Sempre, ¡pobre senyora!  
 ALBERT ¡Pobre mare!  
 JORDI (Per las joyas tractant d'ia...pedir lo pás) Vamos, senyoret Albert... consideri que aixó es una calaverada...
- ALBERT (Reaccionantse de la emoció) No hi fa res... (Mirant al jardí) Oh, vé ma germana... Vesten, Jordi, depressa... y sobre tot, ni una paraula á ningú.
- JORDI ¡Qué jo no pugui salvarlo!  
 ALBERT (Feb o sench) Depressa; necessito diner... diner... si no t'en donguessin més que tres cents, prenlos... ¡Prénne cent, lo que 't donguin...; pero depressa... depressa!
- JORDI (¡Desdixada familia!... ¡Oh, jo probaré d'impedir aquesta última cayguda!)  
 (Jordi se'n vá per la esquerra, mentres Montserrat entra pe'l fondo, riallera y carinyosa, dirigint-se á Albert, que tracta de disfressar sa emoció)

## ESCENA XI

ALBERT; MONTSERRAT

- ALBERT (A pesar de tot, lo plor m'ofega l'ánima).  
 MONT. Bon día, Albert.  
 ALBERT Bon día, germana.  
 MONT. Crech que anit no has dormit á casa?...  
 ALBERT Nó... ab franquesa.  
 MONT. (Ab tristesa) ¡Ay Albert, la teva conducta 'm fa plorar... Lo que tú fás no está bé!  
 ALBERT (Esforsantse pera riurer y anant á seurer) ¡Aquesta es bona!.. ¿vas á sermonejarme, germaneta?  
 MONT. (Repenjantse ab mimo á sa espatlla) Nó, Albert, germá meu... no tracto de sermonejarte ¡qui soch jo pera pretenir imposar á ta voluntat la meva! Sols vull dirte que ploro molt sempre que passas la nit fora



de casa nostra... que la mamá plora també y'l papá... ho dissimula; pero comench que, com nosaltras dugas, las llágrimas entristeixen son cor, ennuvolant lo goig que sent de nostre carinyo.... ¡Ay Albert, Deu vetlli sempre per tú y 't perdonil

ALBERT (¡Oh cor, resisteix... fingeix!) Vaja, vaja: no vulgas are entristirme... ¿Creus qué faig algún mal ab tot aixó? Las apariencias enganyan... ¡Si vegessis de quina manera més ignocent passém moltas vegadas una nit... Res: una discussió de sobre taula entre companys... una polémica política ó literaria... ¡cosas senzillas, de poca importancia per ser nostras, pero alegres y de poca importancia!.. No 'n parlém més donchs, germana meva, y tranquisat.

MONT. Albert, Albert, jo sé que'l món nos ha prés lo teu carinyo...

ALBERT (Fingint riure) Ja! ja!.. !desvariejas, tontal

MONT. Sí, germá meu, sí... ¡al menos sabessin apreciar ton cor en lo que vall..

ALBERT Lo cor del fill y del germá está entre vosaltres sempre; ben vostre es. Naturalmente que jo estimo á una dona... pero ella té no més lo cor del amant, y aquest ben poch ha d'importarvos.

MONT. Pero ¿t'estima aquesta dona per qui fas tants sacrificis?

ALBERT No'n dubto.

MONT. ¿N'estás ben segú?

ALBERT ¿Per qué haig de rezelarne?

MONT. ¿T'ho ha confessat per sos propis llavis?

ALBERT Es igual; tantas son las cosas en que m'ho dona á compréndrer, qu'es com si m'ho jures...

MONT. Albert, quan s'estima, se confesa; no s'espera á que 's'endevini.

ALBERT ¡Montserrat!

MONT. Tal com ho sents; y aixó'm sembla naturalíssim... Jo estimava ab tot lo cor á n'en Rafel; y vareig dirli; mira, donchs, si es verossímil, si es corrent.

- ALBERT (Contrariat) Si.. molt corrent... molt natural; pero no pot obrarse ab tal precissió quan se tracta d'un enllás aristocrátich, noble; un matrimoni com lo meu. requereix diplomacia y mirament.
- MONT. Y sobre tot molta calma... ¡ja ho veig!... Ay! germá: lo teu desitj de sortirte de la nostra esfera, la teva ambició, ha de perdre't.... Estás cego!
- ALBERT Pensa com vulgas; pero no censuris lo meu obrar.
- MONT. Si tú volguessis, ¡qué'n podríam ser encare de felissos, germá meu!
- ALBERT Tranquilísat, Montserrat; jo espero que millorarém de situació.
- MONT. ¡Millorar... millorar; y entretant, mirat, Albert... ton rostre es cadavérich, ton cos vacila!..
- (Acos antli un mirallet de mà.—Albert, ab espant súbit al contemplarshi, s'aixeca avergonyit y ab esclat d'horror se passeja agitat per escena).
- ALBERT ¡Oh, sí... no m'ho recordis... las emociones del joch!..
- MONT. (Anargument) ¡Ho veus!
- ALBERT He perdut, sí. . ¡tot ho he perdut!
- MONT. Y d'aixó 'n dius millorar!...
- ALBERT Germana..
- MONT. Pe'l cel, Albert... per pietat...
- ALBERT (Malhumorat, nerviós) Y bé, ¡qué!
- MONT. M'esglayas...
- ALBERT Tú m'enuijas... No es aixó lo que ha de consolarme... no son tos sermóns los que han de pararme á la meytat del meu camí.
- MONT. Ah, ja't comprench... are, es clar: necessitas diners...
- ALBERT (Ab esperansa súbita) Tú tal vegada?...
- MONT. No compto ab gayres; pero poca ó molta que sigui la quantitat, jo te'ls ofereixo... Son los diners que'l papá m'ha anat regalant pera joyas y vestits... Ja sabs que may n'he fet ús... Vaig á donarte totas mas economías, Albert... (Ab amarga súplica pero carinyosa) ¡No te las juguis!
- ALBERT Oh, Montserrat... lo sacrifici que tú fas,..
- MONT. Pera tú no existeixen... (Obra un calaixet

del *secretaire* y 'n treu un porta-monedas.) Té:  
pren aquets diners.

(Albert allarga la mà; mes la retira avergonyit,  
deixantse càurer en un silló.)

ALBERT Oh!... no puch!... no puch!...

(Apareix Donya Elvira per la porta del despatx.  
Montserrat al véuerla corra á tirarse en sos  
brassos; y, com implorantli conmisseració, la  
besa, senyalantli l' Albert, que ofega 'l plor  
tot cobrintse 'l rostre ab las mans, fins que  
s' adona de D.<sup>a</sup> Elvira, que l' abraça també al  
exclamar: «¡Mare meva!».)

## ESCENA XIII

Mateixos; DONYA ELVIRA.

MONT. ¡Mamá!...  
ELVIRA Filla meva!... Oh, l' Albert... ¡Plora!  
MONT. ¡Sigui indulgenta per ell!  
ELVIRA ¡Ay, per desgracia, no es ma severitat lo  
que ha de témer!  
MONT. ¡Cóm sofreix!  
ELVIRA Albert...  
ALBERT ¡Mare meva!  
ELVIRA ¿Has perdut!... veritat?,...  
ALBERT Sí!  
ELVIRA ¿Molt!...  
ALBERT Massa!... ¡Quin torment!  
ELVIRA Donchs, l' hora de dirtho es arribada...  
fill meu: de la nostra fortuna... ¡no 'n  
queda res!... ¡Un barco dragat per la mar  
esvalotada de nostre capritxo!  
ALBERT (Abatut.) Ho sé... ho sé!  
ELVIRA Som pobres!... ¡molt pobres!  
MONT. ¿Qué hi fa!... Tením salut; treballarém...  
ALBERT Nó: confío en mi mateix, mare meva;  
mon triomf pot fer brillant nostre per-  
venir!...  
ELVIRA Albert: l' estat present de cosas no pot  
continuar per més temps.  
ALBERT Ho comprench!, mare meva.

- ELVIRA Es necessari, donchs, que la senyoreta de Castells refusi ó accepti, d' una vegada, ser la teva esposa. Sí ó nó. Aixó es lo que exigeix lo teu papá.
- ALBERT Es molt just, mare meva; sí: es precis.
- ELVIRA ¿Y si ella refusés!...
- MONT. Impossible: l' Albert creu que l' estima.
- ALBERT M' estima y 's decidirá favorablement.
- ELVIRA ¡Oh! ¡Pensar que una dona pot despreciar lo meu fill perque no es rich com podria serho á no haber derrotat jo la meva fortuna!... ¡quin horrorós torment!
- ALBERT Calmis, mare meva; pensi que la meva sort y la de tots avuy se decidirá... Jo li prometo.
- ELVIRA ¡Si tot no fos més que il·lusió...: un castell de cartas que vacila y cau tan fácilmente!...
- ALBERT (Ab enteresa.) Y bé, mare meva: si aixís fos... ¿no estaria, per ventura, vosté al meu costat?... Sí, sí: vosté ab son carinyo curaría la ferida que un amor escarnit hauría fet á mon ànima!... Y jo... jo me esforcaria en consolarla de la perdua de tanta ditxa! ¡Ah, si gosés á rebutxarme!...: á mí, que he respost confiat de las esperansas en que m' ha fet viurer... ¡quánts errors tindria de reparar!... Si s' atrevís á refusarme, mare meva..., ¡ab quin goig la malehiria á aqueixa dona!...

## ESCENA ÚLTIMA

Mateixos; DON TOMAS, sortint del despatx, s' adelanta pausadament y grave vers Albert.

- MONT. ¡Papá!
- TOMÁS Albert: ¿t' ha fet conéixer la teva mare ma última resolució?
- ALBERT (Afectat.) Sí.
- TOMÁS (Sollicit, mes sempre grave.) ¿Qué es aixó?: ¿ploras!...

- ALBERT ¿Cóm nó, si la meva mare es tan desgraciada!...
- TOMÁS Per culpa teva.
- ELVIRA (Intercedint.) ¡Oh, Tomás!...
- MONT. ¡Papá: compadeixis d' ell!...
- ELVIRA També es molt desgraciat, pobre Albert!
- TOMÁS (A Albert.) Donchs bé: en aqueix instant, ara, deus anar á casa 'l senyors de Castells, y d' allí no á tornarás fins portarme una resposta decissiva.
- ALBERT (Resolt.) La tindrà.
- TOMÁS Y ¿creus que será favorable?
- ALBERT ¡Oh, si vosté vegés ab quánta amabilitat, ab quánta distinció 'm tractan... Semblo de la familia!
- TOMÁS T' equivocas, Albert. Jo hi veig més clar: y sé que la familia Castells se burla de las tevas pretensions... que no fá cas de tú!...
- ALBERT ¿Qué diu!... ¡Nó, no pensi aixó!
- TOMÁS Basta! Estás cego!... Podrías figurar molt entre la nostra classe mitja; pero prefereixes ser l'ultim de l'aristocracia!... Vesten, donchs, á... implorar, ab lo temor del que demana socorro, aqueixa contestació que ha de salvarte!... Ves, Albert; t' espero.
- ALBERT Oh, sí!... are...
- TOMÁS Pero no pots tornarhi aixís... Fa un moment t' han vist lluhir aquestas joyas...  
(Entregantli l'agulla de brillants, l'anell y cadena y rellotge d' or qu' en la escena 13.ª Albert ha donat á Jordi.)
- ALBERT ¡Cóm!
- TOMÁS Si ara no te las vegessin, pensarían... ¡Deu sab lo que pensarían!... Té: ja tornan á ser tevas!...
- ALBERT (Avergonyit.) Pero...
- TOMÁS ¿Necessitas diners?... Pren aquestos; prenelos... (Allargantnhi.) pero ¡no te 'ls juguis, Albert; no te 'ls juguis!... (Amargament.) ¡Son los últims que puch donarte!
- ALBERT ¡Pare!
- TOMÁS ¿No 'n tens prou?
- ALBERT (Resolt y ab forsa) Es que... no 'l vull jo aquest diner.

- TOMÁS Jo te 'l ofereixo.
- ALBERT ¡Guárdil, per l' amor de Deu, pare; no me 'l entregui!...
- TOMÁS ¿Que duptas de ta propia forsa de voluntat?... ¿Tems que la temptació t' esclavitsi fins al punt de no respectar l' últim esfors que, pera evitarte qualsevol paper trist, fa 'l teu pare?...
- ALBERT ¡Oh, nó...: no es per 'xó!... (¡Quina lluyta!...) No'l necessito tant diner... gens!... Desd' ara, no m' aparto del seu 'costat... Aixís... aquí, entre tots vostés, abarrassat á ma familia vull quedarme... ¡Oh, sí!: ningú com vostés... ningú com los sers que tant m' estiman!... ¡enlloch com la casa payral que 'm vegé náixer!...
- ELVIRA ¡Ah, Albert! (Llensantse en sos brassos.)
- ALBERT Nó: no vull móurerm... ¡Amparim, mare meva; y tu, també, Montserrat!... ¡Pare: prometim perdonarme, y no torno á posar may més los peus en aquella malehida casa!
- TOMÁS Molt bé, Albert: ta resolució m' ompla de alegría; pero no 'm basta!...
- ELVIRA Tomás!...
- TOMÁS Per que jo la pugui créurer verdadera... ferma... y no duptar ni un moment de ta sinceritat en acatarla, 'm falta una cosa.
- ALBERT Digui; que obehiré!...
- TOMÁS Posarte á proba. Pren aquestos diners y entórnaten... Ets lliure. Si á ton regrés veig que has pogut resistir la fatal temptació del joch; si has sapigut ofegarla, dominarla; si has lograt triomfar de tu mateix... allavoras, fill meu, sols allavoras creuré que sabrás mantenir incólum ton jurament: me demostrarás, ab una sola proba, qu' ets mereixedor de qualsevol dels nostres sacrificis...
- ALBERT (Resolt.) ¡Oh, li juro!
- TOMÁS (Senyalantli 'l fondo.) Soch jo; donchs, que ara 't deixa 'l pas ben franch... ben llíurer... Ton propi pare exigeix que surtis d' aquesta casa.
- ALBERT ¿Vosté m' ho mana?

TOMÁS. Ves, Albert...! Espero ab ansia ton retorn ab los brassos oberts pera rébrerthi...

(Albert abraça á Elvira y Montserrat; després se dirigeix á la porta de sortida y, entse resignat y decidit, diu las últimas paraulas: «¡Sí: Deu m' ajudi!»).

ALBERT ¡Mare meva!... ¡Montserrat!...

ELVIRA Adeu, Albert!...

MONT. Germá!...

ALBERT Hasta molt prompte!...

TOMÁS (Dissimulant la emoció) ¡Deu te guihi, fill meu!...

ALBERT ¡Sí: Deu m' ajudi!

(TELÓ RÁPIT)



# Acte segon

La mateixa decoració

## ESCENA PRIMERA

JORDI entrant per la esquerra, á JOSEPH que apareix pe'l toro, no atrevintse á avansar fins que s'adona del primer.

- JORDI Passi, passi: endevant.  
JOSEPH Creya que no estava habitada aquesta casa...  
JORDI ¿Qué se li ofería?  
JOSEPH ¿Don Albert?  
JORDI No es á casa en aquest moment.  
JOSEPH (Contrariat) ¿Nó?  
JORDI ¿Desitja veure'l?  
JOSEPH Justament vinch á portarli una carta del meu principal, lo senyor baró del Más.  
JORDI Ah, ¿vosté serveix al senyor baró?..  
JOSEPH Cabal.  
JORDI Si li sembla, pot entregarme á mi la carta y jo la trasmeteré á don Albert.  
JOSEPH Veurá... es algo delicada... Com qu' 's tracta d'un deute de joch...  
JORDI ¡De joch!... (Ab veu baixa y rápidamente al veurer entrar á Don Tomás) Calli... ve son pare; devant d'ell ni una paraula sobre l'assumpto.



JOSEPH      Ja entench...

JORDI        Donguim la carta y m'encarrego d'enviarli la resposta.

JOSEPH      Jo mateix tornaré á sapiguer si don Albert ha tornat... Tingui...

JORDI        Surti.

(Jordi acompanya á Joseph al fondo: surt).

## ESCENA II

JORDI, DON TOMÁS, desseguit DONYA ELVIRA

TOMÁS      (Per Joseph, á qui ha vist sortir) ¿Quí es aquest home?

JORDI        Lo criat del senyor baró del Más...

TOMÁS      ¿Qué volía?

JORDI        Portava una esquila del seu amo pera'l senyoret...: crech que era una invitació per....

TOMÁS      Pues aixís encare no ha vingut l'Albert?

JORDI        (Costantli) No senyór...

ELVIRA      (Entrant per la dreta) No deurá trigar gayre, Tomás; no t'incomodis.

TOMÁS      Jordi, en quant arrivi don Lluís, avisam... L'espero ab ansia...

JORDI        Molt be diu...

TOMÁS      (Avergonyintse) Si entretant se presenta algún agent ó acreedor de l'Albert... procura allunyarlos...

JORDI        Faré tot quant puga.

TOMÁS      Convé que don Lluís no presencihi certas escenas...

JORDI        Ho comprench... sí, senyor. Vaig, vaig desseguida. (Surt)

## ESCENA III

DON TOMAS, DONYA ELVIRA

TOMÁS      (Veyentlo allunyar) ¡Pobre Jordi! servidor fidel... bé ho se prou que farás quant pu-

gas per l'honor d'aquesta familia... (A Elvira) Tothom á casa avuy fa lo que pot pera aminorar la terrible situació... Tú, Elvira, la primera; t'has conduhit en las circunstancias que atravessém, com una heroína... M'encanta ta resignació; me admira'l teu criteri...

ELVIRA Sempre, d'are á endevant, seguiré tal norma de conducta, espós meu.

TOMÁS Será pe'l be de tots. Gracias. (Pausa brevíssima) Are falta l'última prova... falta realisar l'últim sacrifici.

ELVIRA ¿De qué's tracta?

TOMÁS Aném á vendrens aquesta casa.

ELVIRA ¡Deu meu!.. ¿qué dius?

TOMÁS T'afligeix com á mí tal resolució... ¿no es cert?

ELVIRA ¡Com negarho, Tomás!... ¡Véndrer aquesta casa del meu pare!.. hont hi vaig rébrer l'últim petó de sos llavis, hont vaig tancarli sos ulls, sota quin sostre hi han nascut nostres fills, hont, en fi, nosaltres dos... ¿recordas, Tomás? hi várem trasportar vinticinch anys endarrera 'l temple del nostre cariño... ¡Cóm vols que no'm fassi vessar llágrimas aquesta resolució!..

TOMÁS Donchs, qué ¿prefereixes que 'ns carreguem de deutes, y que per no poguerlos satisfacer se'ns tildi de personas de mala fé?.. ¿d'estafas, en una paraula?.. ¿que á mí se'm persegueixi continuament; que es dubti de ma honradesa may profanada en lo mes mínim, y que per aqueixa rahó me vegi obligat á dimitir lo meu cárrech?

ELVIRA Oh, no, Tomás, mil vegadas nó... L'unich consol que'ns queda, en mitj de tot, es l'honra immaculada del nostre nom... Venguém l'hisenda, encare que ab ella tingui jo de anyadirhi lo meu cor fet á bossíns...

TOMÁS (Que haurá mirat al fondo) Silenci, Elvira... Don Lluís arriba sens dubte pera ultimar las condicions de la boda d'en Rafel ab la nostra filleta...

ELVIRA Segurament.

## ESCENA IV

Mateixos; DON LLUÍS, MONTSERRAT, pel foro enrahonant

MONT. Y bé, don Lluís, ¿no es més del seu agrado que sigui jo qui l'acompanyi, que no qualsevol criat?

LLUÍS Sí, efectivament: la distinció 'm satisfá més, pero'm sab greu que per mi s'hagi de molestar.

MONT. No digui aixó. Vosté may molesta.

LLUÍS ¡Quánta amabilitat!... ¡Qué n'es de bona vosté!... (A Tomás y Elvira) Tal vegada m'hi anticipat á l'hora en que vostes no m'esperavan...

TOMÁS Ja sab que sempre es ben rebut.

LLUÍS (Dubtant) Hum... Me n'alegro.

TOMÁS ¿Ahont ha deixat á n'en Rafel?

LLUÍS Á l'Audiencia defensant una causa; com que avuy té judici oral...

ELVIRA Pero ¿vindrá?

LLUÍS Bé penso que sí, senyora... Tan bon punt acabi la vista.

MONT. (Ab entussiasme) Oh! estich segura de que lograré l'absolució del reo.

(Vá á sentarse dovant d l piano y sens distreurer lo diálech s'entretindrà á copejar lo teclat, com si tarctés de repassar algün passatge musical.— De tant en tant se tomba á mirar als personatjes.)

LLUÍS Jé, jé, jé... ¡Ab quin entussiasme ho afirma vosté!

TOMÁS (Somrient.) Es natural.

LLUÍS ¿Saben que per filla Deu los ha donat una bonica joya?

ELVIRA Es bona y honesta. Aquestas son sas qualitats mes estimables.

LLUÍS ¡Oh, sí, be ho se prou... (Pauseta brevíssima.) Aném á la qüestió que aquí 'm porta...

TOMÁS Just.

LLUÍS Si 'ls datos que tinch adquirits no menten, crech que 'ls noys volen casarse...

(Montserrat toca 'l piano.)

- TOMÁS Be ho sembla.
- LLUÍS Està clar... ells ho diuhen, y... jo, vaja, ab franquesa: no tracto d'oposarmhi...
- ELVIRA (Molestada y ab cert énfassis) ¿Vritat que no? Nosaltres n' estém molt orgullosos.
- LLUÍS Perdoni, perdoni... Dech dirli que aixó me ve molt de nou.
- TOMÁS Y are, ¿per qué?
- LLUÍS Perque donya Elvira no sempre ha pensat aixís...
- ELVIRA Està en un error.
- LLUÍS Pues estich en un error ja que vosté ho afirma..; pero dech manifestarli que fá poca estona era jo qui tractava d'oposarme á aqueix casament.
- TOMÁS ¡Vosté!
- ELVIRA ¿Y aixó? De manera que no 'l veu ab bons ulls?
- LLUÍS Are sí, avans nó; ho confesso.
- ELVIRA Don Lluís: per primera vegada fereix mon cor una franquesa semblant.
- LLUÍS ¿Per qué no haig de dirho aixís si es la vritat? Sí, senyora, sí: molta franquesa: tanta, que no deixaré de confessarli que al parlarme 'l meu fill de sos propòsits de casarse ab la filla de vostés... hauria preferit ¿qué 'ls diré jo?... sofrir una pèrdua de capitals, avans que consentirhi... (¡Cóm sofreixo!)
- MONT. (¡Quina humillació!)
- TOMÁS
- ELVIRA Li dono las gracias per l'intenció que portava de despreciar la nostra familia.
- LLUÍS Tant com despreciarla, nó, senyora; pero portava altras miras... Jo soch aixís: molt franch y molt clar...
- ELVIRA (Amargament.) Una mica massa.
- LLUÍS No 'l conech lo dissimulo; no 'n sé de disfressar lo que sento. Mes en mitj de tot, no hi ha la mala intenció que vosté suposa en despreciar la seva familia... Me explicaré y veurán clarament que ma franquesa es filla del meu amor exagerat de bon pare, com soch... ¿Quin home en la meva situació no té imaginat pe 'l seu fill, jove de gran porvenir, algún plan

propici per ell, la majoria de las vegadas á punt de realisar... Cal no tenir cor de pare carinyós pera deixar escapar las oca-sions de fer la felicitat d' un fill.

TOMÁS  
LLUÍS

Sí, sí; en efecte.

Donchs la meva opinió del principi, obe-hía á un plan acariciat per mí de molt temps, y hauría sostingut ab energia ma autoritat per sobre la passió del meu fill, á no haver sapigut qu' éll, no obehint més que á la veu de son cor romántich, había donat sa paraula formal á la filla de vostés... Per sa part, ella es bona, honesta, y aquestas virtuts, dech dirho, va-ren obligarme á decantar la balansa en son favor, com vulgarment se diu... y, además, jo may n' he sigut partidari de rómprer promesas fetas; per lo tant, no hauría consentit per res del mon que 'l meu fill faltés á la seva... Jurament d' éll y bondat de la noya, varen obligarme, en una paraula, á no oposarme tiránicament á la «criaturada» d' en Rafel.

ELVIRA

De modo, que á pesar de tot...

LLUÍS

Hi consento, sí.

ELVIRA

¿Ab gust?

LLUÍS

Quin remey me queda?

MONT.

(¡Quánta ditxa!)

(Montserrat ab molt carinyo parla ab Don Lluís.)

ELVIRA

(Baix á Tomás. . Considera la grandio-sitat de mon sacrifici, quan ni 's revolta' l meu orgull devant d' una humillació com aquesta.

TOMÁS

Perque ets bona mare, y per serho com-préns que de ta resignació depén la feli-citat de la filleta nostra... Jo també so-freixo, Elvira, y ja ho veus... ni la mes petita demostració de pena...

MONT.

¡Ab quánta alegría li dono las gracias, don Lluís!... Vosté ha fet la felicitat dels dos.

LLUÍS

¿De vritat?

MONT.

Tant que, si gosés...

LLUÍS

¿Qué?

MONT.

Fins li faria una abrassada.

- LLUÍS Je, je... ¡magarrufas!
- MONT. Pero en recompensa de havernos fet tant felissos, vaig á ferli una promesa, y estich segura que li agradará moltíssim.
- LLUÍS Y ¿no 's trencará?
- MONT. May.
- LLUÍS ¿Quina es? á véurer...
- MONT. En Rafel y jo, cuydarém de vosté sempre, donantli provas del nostre carinyo á cada hora; y 'l mimarém, y viurá ditxós ab nosaltres.
- LLUÍS Je, je... mentres ho cumpliu tot aixó?...  
MONT. Ah, dolent, ¿que 'n dupta?
- LLUÍS ¡Promesas de joves... je, je, je... fiéusen!  
¿No ho senten? (A Tomás y Elvira.)
- TOMÁS Jo estich segur que sabrán cumplirho.  
ELVIRA (¡Llástima de caricias per aquest home. M' ha fet mal sa franquesa!)
- LLUÍS (A Montserrat ab carinyo.) Bé, molt bé, tot ho veurém, si Deu vol, angelet...  
(A Tomás) Y are, nosaltres, don Tomás, podriam passar al despatx per...
- TOMÁS Sí; té rahó: comensarém las operaciós del arqueix.
- LLUÍS Trevall adelantat... s' acaba mes aviat.  
(Saludant á Elvira) Senyora...
- ELVIRA (Secament) Li beso la má.
- LLUÍS (A Montserrat.) Adéu... nora... Jé, jé...
- MONT. Hasta prompte.
- TOMÁS (Indicantli 'l despatx.) Entri, don Lluís...
- LLUÍS Entrém... (A Montserrat.) Jé, jé... promesas de joves... ¡quí hi creu!  
(Lluís y Tomás desapareixen.)

## ESCENA V

MONTSERRAT, ELVIRA; aviat JORDI

- ELVIRA Ja ets felissa.
- MONT. Sí, mamá: completament.
- ELVIRA Y ¿l' estimas á n' en Rafel?
- MONT. Molt.

- ELVIRA     ¡Ay filla, á quin preu acabas d' obtenir la ditxa!
- MONT..     ¿Qué vol dir?
- ELVIRA     Al preu de la humillació meva y del teu papá.
- MONT.     ¿Diu aixó per las paraulas de don Lluís? No ho ho cregui... ell es bó, un xich sever...
- ELVIRA     Pero insulta.
- MONT.     No 'n fassi cas; en cambi jo estimo 'ls meus pares, y es mon amor y mon respecte lo que deu interessarlos... no 'l carácter de don Lluís.
- ELVIRA     Es cert, filleta meva, es cert... ¿vritat que ens estimas molt?
- MONT.     (Abrassantla y petonejantla ab fagositat.) Oh, mes que á la meva vida!...
- JORDI     (Apareixent.) Senyora...
- ELVIRA     ¿Qué passa, Jordi?
- JORDI     Res d' importancia; sino que 'l senyoret Albert...
- ELVIRA     ¿Qué? acaba.
- JORDI     No se sobressalti, donya Elvira.
- ELVIRA     Digas... parla... ¿ha tornat?
- JORDI     Are arriba acompanyat del seu amich Ricardo, y'm sembla que tenen de parlar llarch...
- ELVIRA     Deixemlos sols... Vina, filla meva.
- MONT.     Sí: aném mamá.
- ELVIRA     ¡Quí sab si'l pobre Albert porta dintre'l cor tot un feix d'amguras!
- MONT.     Potser la seva ditxa.
- ELVIRA     Deu t'escolti... ¡desventurat fill meu!
- MONT.     Aném...
- ELVIRA     Ja'ns ho dirá. (A Jordi) Vetlla per ell, bon Jordi.
- JORDI     Aixó ray!... Descansi.

## ESCENA VI

JORDI sol; á poch ALBERT y RICARDO, pe'l foro

JORDI     Me sembla que per are'l pobre Albert no té cura; l'hi vist venir tant abismat, que

tothom diria á son pas: «heus aquí á un idiota». Es ben de dódrer... y acabarà malament. ¡Llástima de xicot... Malehida passió la seva... Vol enlayrarse més de lo que li pertoca y... ¡á quants homes una caboria aixís ha portat la desgracia!..

(Albert en aquest moment entra acompanyat de Ricardo, pàlit, trist, melancólich, ab barreja de rabia y resignació).

Ja es aquí... Observemlos d'aprop.

RICARDO (A Albert) Vaja, Albert, sigas valent; no hi ha perque entregarse al desespero de aquest modo.

ALBERT Sí; fas bé, amich meu, recomenantme valor... perque molt ne necessito.

RICARDO Además, tothom al véurer aixís et creuria un novici en lo joch. ¿No sabs lo voluble qu'es la sort?... Avuy te somriu, se't menja á festas, demá t'esgarrapa...

ALBERT M'assessina!

RICARDO ¿Qué vols ferhi?... paciència... Un altre dia't será favorable.

ALBERT Nó, Ricardo: desde fá algún temps la desgracia no's deslliga de mí.. m'encadena sempre... ¡sempre subjecte á ella; sempre batut per sa forsa!...; ¡Malehit jo y...

RICARDO (En tó de reconveniçió) Albert, ¿som criaturas?

JORDI (¡Qu' escolto..... ve del joch..... Aixís, donchs, en lloch d'anar á casa la senyoreta de Castells, ha passat la nit entorn del vici... ¡Desditxat Albert!...)

ALBERT Oh, Ricardo! si tu sapiguessis lo que sofreixo al véurer que fins la sort fuig de mon costat... Hi ha moments en que jo mateix me treuria la vida.

RICARDO Pro si t'entussuneixes tant... si sembla que 't ceguis...

ALBERT Oh, sí, aixó será... No hi veig!

RICARDO Quan menos atenguesses als que fredament hi veuhen y t' aconsellan...

ALBERT ¡Qué sé jo lo que 'm diuhen! No sento res...

JORDI (¡Infelís!)

RICARDO Aquesta nit mateixa, ¿per qué no m'has



- ALBERT cregut... per qué no seguías mos consells?  
 ¡Sí: soch un imbécil! En efecte, la meva tussunería m' ha costat cara. Ho he perdut tot... ¡tot quant portava, y á mes mil duros que he enmatllevat al baró del Mas en la mateixa taula del joch!...
- JORDI (¡Quin cop d'efecte!) (Alt y apareixent)  
 Senyoret Albert...
- ALBERT ¡Qué!
- JORDI Soch jo...
- ALBERT ¿Qué vols? (¡Oh, haurá sentit!)
- JORDI Acaba de anomenar vosté al senyor baró del Mas, y...
- ALBERT ¡Y qué! ¿Escoltavas?
- JORDI No... sinó que... al entrar, sense volguer...
- ALBERT Y bé... ¿qué vols?
- JORDI Volía dirli que no fá pas gayre, ha estat aquí un criat d' aquest senyor...
- ALBERT ¡Aquí!...
- JORDI Deixantme pera vosté aquesta carteta de part del seu amo...
- ALBERT (Agafant la carta y rebregantla ab ira.) Ende-  
 vino 'l contingut.
- RICARDO Cóm, ¿no vols llegirla?
- ALBERT ¿Per qué, quan sense necessitat de des-  
 clóurela si sé lo que hi ha escrit? ¡A que tractar de rebátrer la mort quan s' ago-  
 nitza!
- RICARDO Pero ¿qué hi perts?
- ALBERT La ditxa d' un moment mes d' agonía...  
 Be prou t'ho dich, Ricardo: aquest ma-  
 lehit paper ve á recordarme 'l deute...  
 En éll, de segur, me reclama 'l baró 'ls  
 mil duros que li havia promés enviarli á  
 á las nou... y son las onze... ¡Oh, vols  
 llegir ab mes claretat las lletras!...
- RICARDO Donchs no insisteixo.
- ALBERT Dígam, Jordi, ¿no t'ha encarregat lo por-  
 tador res més al anarsen?
- JORDI Ha dit que passaría més tart per la res-  
 posta...
- ALBERT ¡Pe 'l diner... ira de Deu, pe' l diner!...  
 (A Ricardo.) ¡Que 't deya! (A Jordi.)  
 Está bé; déixam sol... ves...
- JORDI Es que...

- ALBERT (Contrariat.) ¿Més, encare?
- JORDI Sí, senyoret... aquest document...
- ALBERT ¿Qu' es aixó?
- JORDI Que vol que sigui... (Donanti un paper.) un paperot d'un notari, fet enviar, de segur, per alguna mal ánima... ¡Malvinatge la gent dolenta!...
- ALBERT Dónam aixó y vesten, bon Jordi.
- JORDI (Ab sentiment.) Ay, si jo pogués evitarli aquest disgustos...
- ALBERT Surt... t'ho estimo.
- JORDI ¡Pobre vellet!
- (Jordi se 'n va poch á poch aixugantse una llágrima. Albert, després d'enterarse del paper, se dirigeix á Ricardo, en ademán desesperat.)

## ESCENA VII

RICARDO y ALBERT

- ALBERT ¡Maledicció!
- RICARDO ¿Qué tens?
- ALBERT Ricardo; fins avuy sols havia atormentat lo meu esperit un vent perfidiós, l'alenada de l'amenassa, lo clam d'un temporal proper é inevitable... pero ja ha arribat al fi de ?a tempesta... horrorosa, terrible, desencadenada... prompte á negarme, á destruirme ab sa furia, resolt lo llamp á ferme cendra.
- RICARDO Y be, ¿qué vols dir?
- ALBERT Suposo que recordarás l' assumpto dels dos mil duros que baix lletra firmada vareig enmatllevar á un miserable usurer, los quals no he tornat encare á pesar de haver vensut la lletra...
- RICARDO Sí; en efecte: al juheu de don Maurici Torrentó...
- ALBERT Pues mira... (Ensenyantli 'l paper). Ha fet aixecar acta notarial de protesta...
- RICARDO Aixó ja es més grave.
- ALBERT L' infame ha fet endós á un altre personas. ¡Oh, lo cervell se m' abrussa!
- (Se passeija agitta.)

RICARDO No 't desesperis, Albert; pensa ab calma, raciocina fredament.

ALBERT ¡Si no puch, si no es possible!... ¿Pera quan, donchs, ha de guardarse 'l desespero? (De cop resolt.) Bah! estich resolt...

RICARDO ¿Qué?

ALBERT Ricardo, ¿puch contar ab tú?

RICARDO Per tot... menos per diners; ja ho sabs, estich á la quarta pregunta... fá tres días que n' espero una remesa, y...

ALBERT No 's tracta d'aixó. Escolta... ahir vaig sortir de casa resolt á visitar la familia de Castells...

RICARDO Ja 't comprench; continúa.

ALBERT Vaig prométrer á mon pare una resposta decisiva y favorable de la senyoreta Aurora, y al efecte, no atrevintme á solicitar lo seu *sí* personalment, vaig escriurer una carta, lacónica pero sentida, pera entregarli. Pero... ay, ¡fatal temptaciól al passar per devant d'aquell cassino, oblidant l' objecte de ma sortida de casa, sols vaig recordarme de que duya á la butxaca cent duros que m' havia entregat lo meu pare pe 'l meu lluhiment... y vaig pensar que ab un xich de fortuna podía amentarlos... ¡quí sab fins á quina suma!... y encogat, boig, febrós com tú vas véurem, vaig abocarme allí, delirant y abatut á cada moneda fugida... En fí, ho he perdut tot com ja sabs, tot... y he sortit de aquella casa malehida pregante que m' acompanyassis y portant un infern d' ira, de vergonya, de desesperació dintre de l' ánima.

RICARDO Es cert que m' has suplicat que t' acompanyés: ¿vols dirme ab quin fí, qu' es lo que vols?...

ALBERT Com suposo que no tindrás inconvenient en prestarme un servey de gran importancia, no vacilo en demanártel.

RICARDO Desmentiría l' amstat que 't professo si m' hi negava. 'S tracta...

ALBERT De la meva ventura.

- RICARDO Mes que mes; parla.
- ALBERT Es necessari que 's decideixi avuy la meva mort ó la meva vida.
- RICARDO Bah, no exageris, Albert...
- ALBERT No exagero, es la vritat. Ves á casa la familia de Castells y entrega á Aurora aquesta carta. (Equivocadament.)
- RICARDO Albert, ¡aquesta carta!
- ALBERT Sí...
- RICARDO Deliras; si es la del baró del Mas.
- ALBERT (Tornantli á pendrer febrosament) ¡Ah no; aquesta no... ni sé lo que 'm faig... Malhida carta!... ¿Per qué no m'arrencabas á viva forsa de la taula, arrastrantme pe'ls cabells aquesta nit?
- RICARDO No hi pensis.
- ALBERT ¡Que no hi pensi!... Oh, com me tempta l' idea del suïcidi, Ricardo...
- RICARDO ¡Bonich remey! Vet aquí lo que diuhen tots los que com tú s' atorrollan y no saben afrontar las situacions mes difícils... Vaja, vaja, no siguém noys... Además: tú creus endevinar pero no estás segur de lo que conté la carta del baró... potser no exigeix com suposas...
- ALBERT (Rompent lo sobre escrit.) Sortím de dubtes. (Llegint.) «Molt senyor meu: Confío en que no haurá oblidat lo deute que ha contret ab mí la nit passada. Li suplico, pues, que fassi l' obsequi d' entregar las cinch mil pessetas al meu criat qui ab ellaç te ordre meva de saldar un deute tant sagrat com lo de vosté.» (Parlat á Ricardo.) ¿Ho veus?... ¡que 't deya!... Ves. ves á casa la familia de Castells... cada instant que passa es pera mí una nova ferida...
- RICARDO Está bé. ¿Y la carta?
- ALBERT Aquí la tens.
- RICARDO ¿Confías molt en l' éxit d' aqueix pas?
- ALBERT ¿Qué vols dir?
- RICARDO Senzillament, vull dirte que atenent á la situació desesperada en que 't trovas, aixó es, ofegat de deutes y sense esperansa de poguerlos satisfer, crech que la

proposició teva. es, no solsament ridí-  
cula, sino...

ALBERT Qué... ¡acaba!

RICARDO En fí, dispensa... pero la califico de poch delicada..

ALBERT (Irónich.) Sí: verdaderament; mes es-  
tigas segur de que may m' atreviria á di-  
rigirme tal com ho faig are á la senyoreta  
de Castells, sense 'l dret de poguerli tirar  
en cara ma desgracia; es per ella, sápigaho  
Ricardo..... es per ella que hi contret  
tot los deutes que pesan sobre meu; es  
per ella que 'm trovo aixís, mitj des-  
honrat per inconscients vilesas que hi  
comés; sí: ella es la única causa de mos  
sofriments, de mos dolors, de mas humi-  
llacións, de ma vergonya... ¡Ves si puch  
presentarme devant d'ella ab lo front  
ben alt, á pesar de lo que de mí puga  
murmurarse!

RICARDO Dubto de que las tevas rahóns, que son  
las de un home desesperat, arrivin á per-  
suadirla... ¡Ay Albert, Deu fassi que sigui  
jo qui m' equivoqui!

ALBERT Tú no tens en compte qu' ella m'estima.

RICARDO ¿N' estás ben segur?

ALBERT (Molestat.) ¡La mateixa pregunta de ma  
germana! Aixís donchs tothóm ne dupta...  
Jo ho dech portar escrit en lo front que  
aquesta dona 's burla de mí! ¡Aixó es te-  
rrible! Ricardo, párlam ab tota confiansa,  
ab tota franquesa... Treu la capa de dol-  
sor d' eixa fel horrorosa y repugnant; no  
retrocedeixis per mes que á tos ulls te  
presenti jo mas il-lussións despulladas...  
Dígamho tot, Ricardo, tot quant sápigas  
d' aqueix drama fatal de ma vida... tot.  
y 't prometo agrahirto... ¡Per Deu, no  
desesperis disfressantme las tevas sos-  
pitas, si las tens fundadas!... Parla,  
míram... estich tranquil... no temis.

RICARDO Donchs be, Albert...

ALBERT (Convensut de que la revelació li ha de fer mal)  
Oh, no... (Resolt.) Sí, sí... explica-  
m'ho tot!

- RICARDO Albert, no 't deixis cegar per la passió ni l'esperansa.
- ALBERT Sí, sí, parla... continúa...
- RICARDO La dona qu' estima á un home no fá burla de son bon cor...
- ALBERT ¡Qué! ¿Ella s' ha burlat del meu, tal vegada?
- RICARDO Sí; se 'n burla.
- ALBERT ¡Oh, no!...
- RICARDO Sempre que tú no ho sents...
- ALBERT ¡Impossible!
- RICARDO Com igualment permet que 'ls demás li fassen coro... ¡Pobre Albert!
- ALBERT ¡Si no es possible, repeteixo!
- RICARDO És la pura vritat.
- ALBERT ¿Jo servint de tema á la maledicencia, al sarcasme, á la mofa?... ¡D' ella encare ho sofriria, pero dels altres!... Oh, ¿quí son? ¿que jo ho sápigam!
- RICARDO ¿Quí son?
- ALBERT Sí, Ricardo, dígamho...
- RICARDO No es ningú, perque es tothóm... No es un centenar de personas, sinó la societat entera que freqüentas...
- ALBERT ¡Aquesta revelació es horrorosa... no, Aurora no pot ferho aixó... no deu ferho!
- RICARDO No pot, no deu;... pero á pesar de tot, es la vritat pura; are donchs per compláuret vaig á durli la carta. Adeu, Albert.  
(Fá ademán de sortir. Albert lo detura y resolt agafa 'l sombrero.)
- ALBERT Oh, nó; no hi vagis. Soch jo mateix que dech presentarmhi... Hi vaig, hi vaig sols pera poguer observar un somriure de burla en qualsevols llabis, y si es cert... Ricardo, jo 't juro que venjaré la perdua de mas ilusions ab la mort del miserable.
- RICARDO ¡Albert!
- ALBERT Deixam...
- (Se dirigeix exaspetat y resolt al fondo esquerra, mes Jordi qu' entra depressa y poruch, lo detura.)

## ESCENA VIII

Mateixos y JORDI

- JORDI            Senyoret, ¡per l' amor de Deu!
- ALBERT        ¿Qué?
- JORDI            No surti.
- ALBERT        Es precis.
- JORDI            ¡Que 's pert!
- ALBERT        Pero ¿á qué prohibirme 'l pas?... Bah, deixeume tots...
- RICARDO        Sosségat...
- JORDI            Que 'l van á péndrer si 'l veuhen sortir.
- ALBERT        ¡Pendrem!
- JORDI            Sí, lo vil de don Maurici espera á fora, acompanyat d' un agent de policia; porta auto de presó contra vosté.
- ALBERT        (Anonadat.) Oh! la tempestat esclata... estich perdut!
- RICARDO        La situació es compromesa.  
(En aquest moment, apareix Joseph pel fondo esquerra.)

## ESCENA IX

Mateixos, y JOSEPH

- JOSEPH        ¿Don Albert Carreras?
- ALBERT        ¿Qué es? Ah, ¿qué se li ofereix?
- JOSEPH        Soch el portador de la carta que sens dupte haurá rebut del senyor baró del Mas...
- ALBERT        Ah, sí... digui al senyor baró que ja enviaré... Que li demano vint y quatre horas de plasso... demá.
- JOSEPH        Sé positivament que aquest retard ha de contrariarlo, pero en fí, li donaré 'l recado... Are mateix lo trovaré á casa de la familia de Castells...
- ALBERT        (¡Llamp del cel... á casa d' ella!)

- JOSEPH Com avuy dina allá...  
 ALBERT Oh, aguardis en lo saló una estona... dintre de pochs moments soch ab vosté. Jordi, acompányal.  
 JORDI (A Joseph.) Vingui.  
 (Los dos surten pe 'l fondo.)

## ESCENA X

RICARDO y ALBERT

- RICARDO Veus, aixó ja es més complicat.  
 ALBERT (Trónich.) ¿Trovas que sí?  
 RICARDO Y tal, perque are l' estúpit del criat referirá at seu amo aquesta escena devant de Aurora tal vegada... dirá que no pots satisfer el deute y ¡quina vergonya!...  
 ALBERT No dirá res.  
 RICARDO Encare que li cusissis la boca; oh, y 'ls criats...  
 ALBERT Te dich que no dirá ni un mot de lo que acaba de succehir...  
 RICARDO Dupto que pugas comprar son silenci...  
 ALBERT Jo li trabaré la llengua pagantli 'ls mil duros del seu amo. Sí: sortirá de casa ab lo deute saldat.  
 RICARDO Albert, ¿que deliras?  
 ALBERT ¡Avans que la burla d' ella... tot!  
 RICARDO Pero ¿y 'ls diners?  
 ALBERT (Com presa d' un deliri ocasionat per un pensament súbit.)  
 ¡De diners... en tinch... no haig de tenirne! me 'n sobran Ricardo, me 'n sobran... Ja ho veurás, ja ho veurás... Espéram.  
 (Se dirigeix corrent á la mampara del despaitx, i' obra y entra.)  
 RICARDO (Un instant sol.) ¿Pues á que atormentarse si té pera pagar? (Passejantse.) La vritat es que no l' arrivo á compénder lo carácter de l' Albert... Aqueixa passió per Aurora li desequilibra 'l cervell... ¡pobre xicot! Somnía arribar fins á



aqueixa dona y enlayrarse en un pervenir falaguer... pero ¡ah! son desencant ha de ser terrible.

(Albert torna á sortir del despaitx, pàlit, agitat, mirant ab por per tot y com per agafar valor interroga á Ricardo.)

ALBERT (¡Oh... vacilo... no m' atreveixo!) Ricardo...

RICARDO ¿Ja ets aquí?

ALBERT Ricardo... tú ets un bon amich, ¿vritat?

RICARDO ¿Ne duptas?

ALBERT No... per xo que no 'n dupto... Aconséllam... aconséllam...

RICARDO ¿Qué tens, qué 't passa?

ALBERT ¿Guardarás silenci?

RICARDO Home, acaba... ¿qué tens?

ALBERT (No atreventse á confessar.) Res, res: felicitat... goig... aixó es lo que sento... ¿No es cert que si pago tots mos deutes me rehabilitaré als ulls de Aurora?... ¿que ja no tindré que avergonyirme ni témer la burla de ningú? ¡ni d'ella... ni d'ella!...

RICARDO En efecte, qui res deú pot presentarse ab lo cap ben alt... Pero, á que ve aixó, ¿qué et passa?

ALBERT Si ja t'ho he dit... res...

RICARDO ¿Res y estás pàlit com un cadavre?... la suor mulla ton front y tothóm creuria que desvariejas...

ALBERT Oh, no, no... déixam.

RICARDO Albert... (Agafantli la má.) ¡Tremolas!

ALBERT (Ab fors y desfentse de Ricardo.) ¡Que no 'm passa res, te dich!...

(Torna á entrar corrents á la caixa.)

RICARDO Cada vegada l' entench menos... sas paraulas, sos fets son geroglífichs... O es boig ó va en camí de tornarshi...

(Albert, més pàlit que avans, apareix duhent entre sas mans rotllos de diners y bitllets del banch que contempla ab alegría, procurant ofegar lo trinch dels diners y mirant per totas parts, amagantsels al mes lleu soroll.)

ALBERT Ah, á la fi... ¡mira, Ricardo, mira quant diner!...

- RICARDO (Ab crit ofegat de sorpresa y esglay.) Albert...  
¡qué vol dir aixó!
- ALBERT (Com boig.) Calla... mira, ¿veus? (Fent participacions del diner entre riurer y gemegar)  
Aquest es lo diner del baró... aquí hi ha pera satisfacer lo pagaré del juheu... Oh, la presó may! avans la mort d'una vegada... Aquets bitllets pera tothom... ¡que tothóm cobri... que no m' atormenti més ningú... que no se'm fasse burla, qu' ella no ho sápigas... ¡lliure, lliure de acreedors... que 'm deixin respirar... apa, que tothóm acudeixi...
- RICARDO Albert, ¿de hont has tret aquest diner?
- ALBERT No t'hi amohinis... Té: prenlos, encarrégat tú de pagar á tothóm... Ves, depressa... depressa, que res quedí per satisfèr... ¡tú ets mon caixer avuy!... já, já, já... ves, ves depressa, Ricardo...
- RICARDO Pero amich meu...
- ALBERT (Sens aténdrel) Després, quan tothóm estiga pagat, porta la carta á casa de Aurora...
- RICARDO ¡Oh, la procedencia d' aquest diner m'esglaya... Albert, per l'amor de Deu, esplicam...
- ALBERT Jo te 'l dono... jo 'n responch. Cuyta, vesten depressa; que 'm moro de frisansa... cada minut que tardas es mortal per mí.
- RICARDO Adeu, donchs, Albert; Deu vetlli per tú.
- ALBERT ¡Marxa!... (L'empeny vers á la porta, y luego, al desaparéixer Ricardo, se deixa caúrer anonadat sobre un silló.—Després adonant sen de que la porta de la Caixa ha quedat oberta, corra á tancarla mirant per tot ab recel y ab por.—Al passar devant d'un mirall y véureshi, se tapa'l rostre, y ab horror de sí mateix exclama ab desespero:) ¡Oh... y es vritat:... mon rostre es el d'un cadavre... Miserable de mí!..

(Plora ab plor de gemech ofegat.)

## ESCENA XI

ALBERT y JORDI

JORDI (Entrant esferehit.) Albert... Albert...

ALBERT (Serenantse.) ¿Qué vols?...

JORDI Oh, esplíquimho tot... ¡com es possible!... no ho puch créurer...

ALBERT No t'entench.

JORDI Don Ricardo en aquest instant es allá dintre y paga... paga; are satisfeya 'l compte de don Maurici y 'l deute del señor baró del Mas... A tothóm que li presenta comptes, paga...

ALBERT (Ab goig.) Sí, ¿vritat?

JORDI Sas mans están plenas de bitllets...

ALBERT Y be... ¿qué?

JORDI (Ab se veresclat de reconvenció). Senyoret Albert... jo li vist néixer, y 'l mal que li vullga, cayga sobre mí, perque li tinch carinyo fondo... y per xó are vull interrogarlo...

ALBERT ¡Tú!

JORDI Sí, y ab severitat... Albert, exigeixo que 'm confessi de ahont ha sortit aqueix diner perque crech endevinarho...

ALBERT (Abalantsantse contra Jordi pera imposarli silenci, al adonarse de qu'entra Rafel per la esquerra.) ¡Silenci, desgraciat! Ni una paraula més ó no responch de mí!...

JORDI ¡Qué!... Albert...

(Jordi, sorprés per la escamesa, s'aixuga una llágrima de pena, y surt atligit, alsant resignat las mans al cel).

RAFEL Bon día, Albert.

JORDI ¡Senyor, pietat per éll!

## ESCENA XII

ALBERT y RAFEL

- ALBERT Ah, ¿es vosté?
- RAFEL (Ab sorpresa natural) Com es aixó... Em tractas ab tant compliment, quan á més de ser amichs ja quasi perteneixo á ta familia?
- ALBERT Dispénsam, Rafel.
- RAFEL ¿Qué 't passa? Estás pàlit...
- ALBERT Oh, res... (Me sembla que tothóm ha de llegir en mon cor, en ma consciencia...)
- RAFEL Vull donarte una bona noticia.
- ALBERT ¿Una bona noticia?
- RAFEL Crech que ho será tant per tú com pera mí: es de trascendencia. Acaban de calificar la defensa que vinch de fer d'un reo, de brillantíssima, tant es aixís, que 'l salvo del presiri.
- ALBERT Hi ha moments de la vida en que es preferible morir baix l'angunia horrorosa dels treballs forsats, á viurer...
- RAFEL No opina pas tothóm aixís... sobre tot lo meu defensat; y creu que la seva causa era bastant intrincada...
- ALBERT ¿Sobre homicidi?
- RAFEL - Nó, sobre robo.
- ALBERT (¡Robo!)
- RAFEL Ab l'aggravant de serho de abús de confiança. Figúrat, lo meu patrocinat era dependent d'un Banch y...
- ALBERT Sí, sí... ho comprench: la temptació va arrastrarlo fins á la caixa y robá... robá... ¡l' infelís!
- RAFEL Lo qual está castigat severament, y no se 'n escapan gayres sense sentencia de cadena.
- ALBERT ¡Lo presiri... quin horror!... Mes, devegadas qui roba en una caixa no es lladre de professió,... pot no induhirli 'l vici sinó la necessitat, la desesperació... y

aixó la justícia deuria considerarho... (Lo presiri! ..)

RAFEL Caramba, si no es lladre qui roba...  
ALBERT Pero si 'l delicte no 's cometés per vici...  
si 'l lladre, com dius tú, ho fes ab l'intenció de reposar á son mateix lloch la cantitat robada ¿qué passaria?

RAFEL Si 's descobrís el fet avans de repesar el lladre la suma robada, se'l condemnaria naturalment.

ALBERT ¿Per més qu' él tractés de retornar la cantitat?

RAFEL ¡Quin dupte queda! lladre sería per la acció... Com vols que 'l Tribunal endevinés las intencions que portava l'acusat?... no es possible. Afortunadament, després de molts esforços, he lograt la conmutació de la pena que demanava'l Fiscal, quinze anys de cadena, per la de tres anys de presó correccional.

ALBERT ¡Enterrat en vida... Y d'aixó 'n dius haberlo salvat!

RAFEL Naturalment...

ALBERT ¡Tres anys!... ¡morir de rabia entre quatre parets, entre reixas, com una fera... Oh, quin martiri... Adeu, Rafel... no puch, pensarhi, no puch sentirho...

RAFEL (Sorprés.) Pero Albert, ¿qué 't passa?

ALBERT Res, rés... Adeu. (Maqñalment tot anartsen presa de deliri.) (Oh, lo presiri... cadena perpetua... la mort en vida... Nó, may, lo grillet, no... horror... horror!...)

RAFEL Albert...

(Desapareix corrent pe 'l fondo esquerra com fugint aterroritzat.)

### ESCENA XIII

RAFEL, DONYA ELVIRA y MONTSERRAT

RAFEL Se 'n haanat... ¡qu' estrany!

(Elvira y Montserrat entran pe 'l jardí.)

MONT. Ah, Rafel...

- RAFEL (Saludant.) Donya Elvira... Montserrat...  
¿venen de respirar las aromas de las flors?
- MONT. Y de cullirne...
- RAFEL Qué bonicas!
- MONT. (Dantni una que treu d'un ramell.) ¿T'agrada aquesta?
- RAFEL (Mirantla ab carinyo.) Hermosa com...
- MONT. ¿Com qui?
- RAFEL Com sa mestressa.
- ELVIRA Creya trovar l' Albert ab vosté.
- RAFEL En efecte, aquí 'ns estavam fá un moment...
- ELVIRA (Contenta.) Ah, ¿de modo qu' es á casa?
- RAFEL Sí, senyora... ha entrat á sas habitacions... no sé perque, quasi fugint...
- ELVIRA ¿S' ha fixat vosté en l' estat d' ánim del meu fill?
- RAFEL Sembla qu' estava una mica agitat... y francament, anava á preguntarli á vosté si sabía la causa...
- ELVIRA ¡Com no ha de destilar fel un cor enamorat quan tal vegada las esperansas que 'l feyan viurer han mort al baf d'un desengany!
- RAFEL Te rahó, senyora.
- MONT. ¿No tothóm pot obtenir la nostra ditxa. ¿Vritat, Rafel?
- RAFEL Oh, sí!
- ELVIRA ¡La ditxa del cor, qu' hermosa es, filla meva!
- MONT. Es la vida...
- RAFEL La felicitat, lo pervenir...
- ELVIRA Tot... tot. ¡Y pensar que 'l pobre Albert!...
- RAFEL No s'apeni, senyora. Si tota sa tristesa fos motivada per una passió no corresposta, menos mal; lo que jo temo, donya Elvira, que 'l sofriment li vingui d'altres contrarietats...
- MONT. (Briix á Rafel.) Oh, devant de la mamá no 'n parlis... S' afecta molt, la pobra, al recordarho!

## ESCENA XIV

Mateixcs, D. TOMÁS, D. LLUIS, entrant pe 'l despatx; després  
ALBERT

LLUÍS Molt bé... bravo; veyéu, aixó m' agrada. Los pares cumplint los seus debers, sos quefers, tractant assumptos mercantils... los joves, amanyagantse, no deixantse may... ¡dos coloms! jé, jé, jé, cada hú la seva tasca. (A Rafel.) Conta, conta, ¿com t' has conduhit devant del Tribunal?

RAFEL Ab brillantés, segóns diuhen, he sostingut ma defensa. Cregui, pare, que 'l judici d' avuy pot obrirme de bat á bat lo pervenir.

LLUÍS Donchs abrássam... y sigas home.

TOMÁS Reb ma felicitació, Rafel.

RAFEL L' accepto ab goig, don Tomás.

MONT. (Ab mimo.) ¿Y la meva?

TOMÁS Ab més goig encare... ¡Jo diria!

LLUÍS (¡Llástima de xicot... quin partit mes colossal se deixa pérdrer!)

MONT. (A D. Lluís carinyosament.) ¡No n' está poch de cofoy, papá... ¡rondinayre!... ¿vritat?

LLUÍS Jé, jé... sí, molt... (Sols per ella no 'm sab greu; ¡qu' es xamosa!)

(Albert entra, cap baix, frenétich, sense ser vist de cap dels personatjes fins que ho marca 'l diálech.—Fa acció de retrocedir al véurer tanta gent, mes no gosa á anarsen y se 'n va á séurer en un recó d' escena.)

ALBERT (Mon pare... Don Lluís... ¡Tots aquí!)

LLUÍS Nosaltres, si á vosté li sembla don Tomás, podém adelantar un xich la feyna.

TOMÁS Estich a las sevas ordres.

LLUÍS Si no havessem perdut el temps parlant del ditxós casament, ja estariám llestos... feyna feta...

MONT. No ha de penedirse'n.

- ELVIRA (Adonantse de Albert.) Ah, Albert!
- ALBERT Deu los guardi.
- TOMÁS ¿Ja ets aquí? A la bon'hora.
- ALBERT Sí... (Avergonyit)
- TOMÁS ¿Y qué?
- ALBERT Tingui paciència, papá.
- TOMÁS ¡Més encare! Digas, ¿qué ha passat?... Pregunto cómo se queda... aixó no pot continuar...
- ALBERT (Sofrint) Li diré, sí... prompte... á solas.
- LLUIS Don Tomás: que perdém lo temps; hem de repassar los comptes ab calma...
- TOMÁS Sí: té rahó don Lluís; aném. (A Albert ab gravetat.) Esplicaho entre tant, á la teva mare.
- (Don Lluís y D. Tomás desapareixen per la porta de la caixa —Albert al veureho los segueix ab intranquila mirada.)

## ESCENA XV

D • ELVIRA, MONTSERRAT, ALBERT y RAFEL

- ALBERT ¿Ahont van lo papá y don Lluís?
- ELVIRA (Sens aténdrerl.) Y bé, Albert...
- ALBERT Ah, sí: desitja sapiguer...
- ELVIRA Si ets més felis avuy ó més desgraciat que aváns: si la senyoreta de Castells consent ó nó en ser la teva esposa.
- (Albert en agitació creixent, molt nerviós, n.aquínalment no apartant la vista de la porta de la caixa.)
- ALBERT No ho sé!
- ELVIRA ¿Qué dius?... ¿cómo es possible?
- ALBERT (Distret.) Ha tornat en Ricardo?
- ELVIRA ¿Per qué ho preguntas?... ¿qué significa?
- ALBERT À n' ell acabo d' encarregar la decissió de ma sort.
- ELVIRA No 't comprench, fill meu...
- ALBERT Sí: ell deu portarme la resposta.
- ELVIRA En Ricardo?... ¡Quin enigma!
- ALBERT No 'm preguntí més... ¡per Deu!



- ELVIRA Parla clar, Albert...
- ALBERT (Baix á Montserrat ) Germana: dígam ahont van are...
- MONT. Quí?
- ALBERT Don Lluís y 'l papá...
- MONT. Ah!: tot lo matí están de feyna... Are són á fer l' arqueig de la caixa.
- ALBERT (Horroritsat.) ¿L' arqueig!
- MONT. Que t' extranya?... Se fa cada trimestre y avuy es lo segón d' aquest any.
- ALBERT (¡Oh: es cert!... no hi había pensat... ¡Maledicció... imbécil de mí!
- (Dintre del despatx se sent un crit de horror de Don Tomás; després á Don Lluís demanant auxili.)
- TOMÁS (Dintre.) ¡Ah!
- LLUÍS (Dintre ) ¡Ausili!
- ELVIRA ¡Verge del Carme! ¿qué passa?
- MONT. ¿Qu' es aixó?
- RAFEL És lo meu pare... y demana ausili!...
- ELVIRA Corremhi!
- ALBERT (¡Estich perdut!)
- (Rafel se precipita vers la porta de la caixa; mes D. Lluís apareix y 'l deté.— D. Lluís surt ab agitació, pàlit y la mirada fulgurant.)

## ESCENA XVI

MATEIXOS; DON LLUIS.

- LLUÍS Oh! prompte!...
- RAFEL Qué passa?
- LLUÍS Nó...; no entris.
- ELVIRA Don Lluís...
- MONT. Parli...
- (Tots volen entrar á la porta de la caixa. Albert, sens que ningú se 'n adongui, s' amaga á plorar.)
- LLUÍS Impossible: no 's pot entrar.
- ELVIRA ¡Pe 'l cel, Don Lluís!
- LLUÍS Rafel: sens pérdrer un instant, á buscar un metje...
- ELVIRA ¡Oh...: un metje!

- RAFEL. Digui...  
 LLUÍS. Ves depressa; no tornis sense ell.  
 RAFEL. Hi volo. (Surt precipitadament.)  
 ELVIRA. Tot aixó m' esglaya. En Tomás...  
 TOMÁS. Qué té 'l papá?  
 LLUÍS. Tu ves á cumplir lo deber de bona filla...  
 Porta aygua fresca y l' éter; cuyta...  
 MONT. Deu meu!...  
 LLUÍS. Procura que ningú penetri en lo despatx  
 de la caixa; absolutament ningú més que'l  
 metje y jo.  
 MONT. Al instant... Oh... sí!... ¿qué passa?  
 (Surt depressa.)

## ESCENA XVII

D.<sup>a</sup> ELVIRA, D. LLUIS; després ALBERT, MONTSERRAT,  
 Lo tercer entrant y sortint agitat, amagan se de tothóm.

- ELVIRA. Pera mi no deu resar la prohibició...?  
 LLUÍS. També, senyora.  
 (D.<sup>a</sup> Elvira vol entrar á viva forsa, mes D. Lluís  
 s' interposa )  
 Li repeteixo que no ho intenti.  
 ELVIRA. Soch sa esposa!  
 LLUÍS. Donchs, per aixó mateix: abstinguis de  
 comérrer una imprudencia.  
 ELVIRA. ¡Don Lluís!  
 LLUÍS. Ara só jo 'l jutje!  
 ELVIRA. ¿Qué significa aixó? Parli d' una vegada.  
 LLUÍS. Prou que parlaré...  
 ELVIRA. Té alguna cosa de gravetat lo meu marit?  
 LLUÍS. Sí; y vaig á dirli: té la deshonra á sobre  
 de son bon nom, si vosté no enrahona...  
 ELVIRA. ¿Jo!  
 ALBERT. (Apareixent.) ¡Mon crim!... ¡ma vilesa!...)  
 LLUÍS. S' han trobat de menos, en la caixa del  
 despatx, cinch mil duros...  
 ELVIRA. (Aterroritsada.) ¡Misericordia!  
 ALBERT. (IM' espanto de ma propia obra!)  
 ELVIRA. Y aixó es cert?...  
 LLUÍS. Sí, per desgracia. Cinch mil duros faltan;  
 y aquets diners no pertencixen al marit

de vosté, sino á la Societat de crédit de quals fondos ell n' es depositari... ¿Compren ara la gravetat de la situació?... ¿No alcansa á véurer la deshonra que se 'ls hi espera?... Don Tomás si que ho ha comprés: per 'xó, al donarse'n compte, ha caygut sense sentits á terra!

ALBERT (¡Perdó, pare!)

(Montserrat entra en aquest moment portant un vas d'aygua y una ampolla y sent las últimas paraulas de D. Lluís.)

MONT. Oh, per pietat, D. Lluís!... jo 'l vnll véurer... Jo 'l vull véurer al papá...

ELVIRA Calla, filla méva, deixam fer.

(Entretant, Montserrat, tot plorant, va á apoyar son cap sobre la espatlla de Albert, que á son contacte fa un mohiment com si 's prod'his repugnantia á si mateix.)

ALBERT (¡Lo frech d' un ángel!... Fins jo mateix me causo horror!...)

LLUÍS (Baix a D.<sup>a</sup> Elvira.) Escoltim y siguim franca... Soch un bon amich... ¿Ahont es aqueix diner?

ELVIRA (Ab barrej d' orgull y pena.) ¡Y á mi m' ho pregunta?

LLUÍS Sí: á vosté, perque vosté no ho ignora.

ELVIRA ¡Don Lluís: vosté delira!... Qué sé jo de aquest diner!

LLUÍS Donya Elvira: en nom de l' honra de tots vostés...

ELVIRA (Mirant á Albert ab rezel.) (¡Deu meu: si fos ...Cóm sofreixo!)

LLUÍS (Acusant ab gravetat.) Senyora: 's tracta de un robo de confiansa y es inútil negar; la caixa no s' ha trobat ni espanyada ni rompuda.

ALBERT (¡Se 'ns acusa!... ¡no hi ha remey!)

(Apareix Rafel que sent las paraulas de D. Lluís.)

## ESCENA XVIII

Mateixos; RAFEL.

- RAFEL            ;Cóm! ¿se tracta d' un robo de confiansa?  
 LLUÍS            Sí: de fondos de nostra Societat de crédit,  
 ALBERT         (Desde un recó, tremolant.) (Oh! Lo presiri  
                     m' espera, tal vegada!... ¡quin horror!...  
                     Nó: primer m' arrencaré la vida!)  
 LLUÍS            (A Rafel.) ¿Y 'l metje?  
 RAFEL            Ja ha entrat á assistir á don Tomás.  
 ELVIRA           Oh. aquell es lo meu lloch...!  
 LLUÍS            May!  
 ELVIRA           Deixim...  
 RAFEL            ¿Se sab qui es lo lladre?  
 LLUÍS            Se sospita.  
 ELVIRA           Entraré...  
 LLUÍS            No entraré sens que confessi aváns ahont  
                     són aqueixos diners...  
 RAFEL            (Sorprés, mirant á Elvira horroritzat.) ¡Qué!  
 LLUÍS            Sí: jo sé qui posseheix lo robat...  
 ELVIRA           (Baix.) Don Lluís...: en nom del cel, no  
                     s'atreveixi á acusarme devant de ma filla!  
 LLUÍS            (Ab forsa.) Lo diner, repeteixo, lo diner...  
                     Oh!: jo sabré arrencar de las mans de  
                     vosté l' honor de Don Tomás sols per la  
                     satisfacció de vestirhi 'l seu cadavre!  
 ELVIRA           (Fora de sí.) ¡Miserable!  
 LLUÍS            ¡Senyora!...  
 RAFEL            Pare, ¡per Deu!...  
 LLUÍS            Mira fit á fit á aquesta dona y en sos ulls  
                     llegirás la seva culpa!  
 ALBERT         Oh!... prou!... Menteix qui aixís acusa!...  
                     (Ab forsa, desesperat, colocantse aprop de sa  
                     mare.) Jo soch lo lladre!  
 LLUÍS            ¿Vosté!...  
 RAFEL            ¡Desventurat!  
 ELVIRA            ¿Tú... fill! . . (¡No m' enganyava!)  
 MONT.            ¡Verge pura!...  
 ALBERT         Sí; mireume bé... desprecieume tots...  
                     Jo soch lo vil, lo monstre, lo mal fill!...  
                     Provocat per un destí fatal; induhit pe 'l

mateix infern, dócil com esclau, á ma passió miserable; cegat per un núvol de fum viciós, baf impur qu' enmatzina l' enteniment dels homes, he robat, sí, he robat com lo ser més baix y despreçiable! Aquí 'm teníu: lo criminal es devant vostre... ¡Que la justicia fasse de mi lo que vulga!

ELVIRA ¡Oh, nó, fill meu!... ¿Cóm salvarte!  
 LLUÍS ¡Cóm salvarse tots, diría millor!... (A Rafel)  
 Sortím, Rafel.

RAFEL ¿Per qué, pare?  
 LLUÍS Ja no hi tens de fer res en aquesta casa...  
 Segueixme.

MONT. ¡Plorosa y suplicant.) ¡Don Lluís!  
 LLUÍS Are, 'l casament es impossible; 'l rompo.  
 MONT. (Abatuda, deixantse caurer en un silló.) ¡Ah,  
 Deu meu!

RAFEL ¡Pare: aixó may!  
 LLUÍS Rafel... tu no pots contar dintre ta familia, honrada com pocas, á un criminal y á una dona semblant. (Per Elvira.)

ALBERT Las paraulas de vosté contra mi dirigidas, no han de revoltar la sanch de mas venas: sobre mi accepto resignat sos insults y 'l despreci més profund... Sí: atormentim, á mi sol; denuncihim, si aixís li dicta la conciencia: ¡tot ho sofriré, perque tot ho mereixo!; pero guardis d' insultar á la meva mare... guardisen, ó no responch de mí... ¡Quí sab!... fins m'atreviria á posar mas mans sobre 'l seu rostre!...

(Rafel, provocatiu, s'adelanta á Albert, mes Elvira s' interposa.)

RAFEL ¡Albert: ta conducta es infame!

ALBERT ¡Ira de Deu!...

ELVIRA Fill!...

MONT. Germá!...

LLUIS (I ónich y ab fredor) ¡Nó...: déixintlo que amenassi!... Fa lo que tindria dret á fer un home honrat!

ALBERT ¡Aixís: á mi insúltim tant cóm vulga... pero nó á la meva mare! ¡Jo soch l'únich culpable!

(Don To nàs apareix horrorosament pàlit v abatut, apoyantse pera no càurer contra 'l llindar de la porta del despatx, y en actitut solemne crida á Albert increpantlo, qui al véurer á son pare se precipita á agenollarse á sos peus cobrint lo cap, cobrintse ab vergonya la cara y esclatant en plor.—Elvira y Montser atutudeixen á D. Touás pera sostenirlo.)

## ESCENA ÚLTIMA

Mateixos, D. TOMAS.

|        |                                    |
|--------|------------------------------------|
| TOMÁS  | ¡Albert!...: ¿tu ets lo lladre?... |
| ELVIRA | ¡Espós meu!...                     |
| ALBERT | ¡Oh, pare: maleheixim!             |

(TELÓ RÁPIT)



## Acte tercer

---

La mateixa decoració qu' en los dos actes anteriors

### ESCENA PRIMERA

DONYA ELVIRA, MONTSERRAT

MONT. Calmis, mamá, no plori... ¡Si sapigués la pena que'm causa!...

ELVIRA ¡Ay, pobre filla meva, quan penso en ta desgracia ¡no haig de plorar! Deu meu, Deu meu, si ab los sacrificis més grans poguessin desferse las cosas!...

MONT. Ma desgracia, diu, ¡oh, no... no hi pensi!

ELVIRA Sí, Monserrat del meu cor, desgracia horrosa que no 'm perdonaré may...

MONT. Y be olvidiho, mamá.

ELVIRA Tú havías arriuat ja á la cima de la ditxa que esperavas, gronxante entre ilusions, somniant amor, benestar, ventura eterna... y es per ma culpa, sols per ma culpa que has tingut de caurer al abim del desengany... ¡Filla meva!

(l.ª abraça ab efusió.)

MONT. Vaja, mamá, sosseguis; tal vegada no ho ha volgut Nostre Senyor... ¡qui sab lo que 'm reservaba la fatalitat!

ELVIRA ¡Com m' admira ton heroisme! ¡Pobre mártir del horrorós capritxo de la vida!

Jo he destruhit l' altar hont havías tú colocat tas rialleras fantasías, perque don Lluís, filla meva, te rahó, te rahó al acusarme...

MONT. Oh, no, no...

ELVIRA Sí, jo soch la culpable, la única culpable... ¡La fatal vena als ulls may m' ha deixat veurer clar que corriam á passos de gegant á la perdició, á la ruina, al descrédit... y he consentit iniquitats del Albert, m' he somés débilmment á sa juvenil inexperiencia, he sigut cómplice de sos actes sens veurer més enllá... Oh, ¡acúsam filla meva, acúsam també com don Lluís!

MONT. ¡Ab enteresa y plorant ) Mamá, li prohibeixo seguir aquest llenguatge...

ELVIRA ¡Filla! ¡Las espinas de ton tendre cor deuen ser fondas! Tú anavas á ser la muller del home que estimas, y 'l pare d' aquest home ja no 't vol per esposa de son fill... á tú, angel de virtut!

MONT. Y be, 'm resignaré.

ELVIRA La miseria y l' infortuni t' esperan; y jjo t' he legat aquesta herencia!

MONT. Deu vetllará per' nosaltres.

ELVIRA ¡També el pobre Rafel deu sofrir!...

MONT. No 'n parlém més d' ell, mamá. L' olvido pera no recordarme més que de vosté... que ja no 'm vull apartar del seu costat. Soch sa filla y mon deber es consolarla; es just que cüydi no més que d' aixugar las sevas llágrimas, de mitigar la pena de vosté y del pobre papá á forsa de carinyo... ¡que jo no vull deixarlos ab sas tristesas!

ELVIRA ¡Esclatant en plor ) Oh filla... filla... Deu fassi de tú una mare més justa y més ditxosa que no ha sigut la teva.



## ESCENA II

Mateixos, JORDI

- JORDI Donya Elvira...
- ELVIRA -(Asserenantse.) ¿Qué hi ha bon Jordi?
- MONT. Y 'l papá ¿cóm segueix?
- JORDI Be relativament.
- ELVIRA El metje...
- JORDI Acaba de sortir.
- ELVIRA No s' ha enterat de res, ¿vritat?
- JORDI Descansi tranquila.
- ELVIRA Vosté ha sapigut dissimularho...
- JORDI Enterament tot.
- ELVIRA ¿Ha dit que 'l desmay d' en Tomás ha sigut produhit...,
- JORDI Per la noticia de la quiebra d' un dels corresponsals del estranger...
- ELVIRA ¡Ah, vosté si qu' es un gran homel
- JORDI No soch més que un servidor fidel y honrat.
- MONT. Més que servidor, un amich, un bon amich de casa nostra.
- JORDI Un milló de gracias, senyoreta.
- ELVIRA A tothom que vinga á enterarse del estat d' en Tomás, dóngui'ls la mateixa noticia...
- JORDI Ja ho faig aixís.
- MONT. Y 'l papá ¿no ha preguntat per nosaltras?
- JORDI Si, senyoreta, ¡y ab quín interés! Encare no fá mitj' hora m'ha encarregat que tan bon punt el metge sortís els hi digués qu' entressen á veure'l.
- MONT. ¡Alegre.) Ah! ¿no ho sent mamá?
- ELVIRA ¡Quina vergonya!...
- MONT. Corremhi...
- ELVIRA ¡Com m'hi presento... no m' atreviré á sostenir sa mirada!... ¡pobre espós meu!
- JORDI D. Tomás te 'l cor d' angel!
- ELVIRA Oh, si, ¡y jo li he fet á bossins... quin remordiment!... Anémhi filla meva... ¡y que Deu me perdoni!

MONT. Fins després, Jordi.

(Surten —Jordi las segueix ab la mirada fins que desapareixen, maneiant lo cap en s'nyal de l'ástima.)

### ESCENA III

JORDI sol; després ALBERT

JORDI ¡Desgraciada familia! Heus aquí ab quanta facilitat se perden los esplendors d'una casa! Dintre d'aquesta situació tots ells son de planyer; pero D. Tomás... ¡pobre senyor! aquest ho es més que 'ls altres... Bah, anem á executar sas disposicions...

(Desapareix un breu instant per una lateral, portant á sortir desseguit ab una maleta á la ma y raba que col·loca á dintre —Albert entra pel fondo palit y abatut per la tristesa y va á seure al costat de la porta per hont han sortit Montserrat y donya Elvira.)

ALBERT ¡No puch més! Lo dolor supera ma forza de voluntat... Jo 'm creya ab més fermesa pera resistirlo y veig que soch una débil criatura... ¡Oh, la enormitat de mon crim es la feixuga llosa de plóm que abat mas forsas!...

JORDI (¡L' Albert!... ¡infelís boig!)

ALBERT ¿Per qué no acaba d'extenuarme la desventura?... ¡Quín viurer més horrorós!... ¡Malehida ma fragilitat... malehit jo mil vegadas... que fins me sento cobart pera acabar d' un sol cop tants sofriments, tant martiri...

JORDI Albert...

ALBERT Ah, ets tú!

JORDI ¡Com sofreix!

ALBERT Oh, massa...

JORDI El remordiment treballa per dintre senyoret, y no 's pensi, jo opino qu'ell deu tornar-lo al bon camí...

ALBERT Calla, no 'm parlis de res...

- JORDI Miri... ja veu que soch un vellet inútil per la societat, que no soch bó més que per' donar algún bon consell que m' agrada-ria poguer de cop y volta tornar als meus trenta anys... pero aixís y tot, cre- guim, si en aquest moment Deu me pro- posés canviar-me ab vosté tal y com lo veigare... estigui segur que'l desnonaria...
- ALBERT Perque soch vil, perque soch un monstre y tú ets un home digne, es per xó ¿veritat?
- JORDI No... per no haver de sofrir lo calvari que 'l seu cor deu passar en aquestos mo- ments... No més que per xó.
- ALBERT Fariás bé; ¿no ho sabs prou lo gran qu' es mon tórment, Jordi! He introduhit la deshonra á casa meva; he ferit de mort las tendres il-lusións de una ignocenta criatura, ma pobreta germana; he ende- rrocat ma hicenda, he robat, en fí, la pau y la ventura dels meus pares abusant de son carinyo, de sas bondats... ¿mira si en soch de vil! mira si dech sofrir... ¿vés com no soch mereixedor que 's cambiés ab mí, no tú, un home de be, sino 'l més criminal condemnat á la vergonya del afrentós patíbul!
- JORDI No tant Albert,... perque en mitj de tot crech endevinar en lo seu fondo algo de virtut y honor... Que vosté ha obrat aixís víctima de la fatal temptacio es cert, pero que no es dolent y que ben penedit pot encare ser un home digne, també ho asseguro.
- ALBERT ¡Impossible! Aquestas tacas no desapareix- en ab tanta facilitat.
- JORDI Pensi que l' arrepentiment torna las áni- mas á port de salvació... pensi...
- ALBERT En fí, deixemho. Y digas, ¿has vist al meu pare?
- JORDI L' acabo de deixar...
- ALBERT Y ¿cóm segueix?
- JORDI ¡El pobre, está com estava!
- ALBERT ¿Y sas forsas?...
- JORDI ¡Res!
- ALBERT ¿Qué ha dit el metje?

- JORDI L'ha trobat grave. (Pausa brevíssima)
- ALBERT Y tú, ¿qué fas aquí?
- JORDI Jo ho veu...
- ALBERT Colocas la meva roba dintre la maleta!
- JORDI Sí senyor.
- ALBERT ¿Per qué, per ordre de qui?...
- JORDI D. Tomás m'ho ha manat...
- ALBERT (Amargament.) ¡Tot ho comprendh... Me treu de casa!
- JORDI No ho sé; fa un rato m'ha dit que recullís totas las armas de casa, tanqués ab clau totas las portas y empaquetés la roba de vosté.
- ALBERT Sí, sí... ¡tém de ma desesperació!
- JORDI Després... després no ha pogut retenir sas llàgrimas y ha romput á plorar.
- ALBERT ¡Oh pare, pare!
- JORDI Anyadint:—Jordi, sobre tot digas á l' Albert que raciocini, que no li manqui coneixement, que no pensí may com los pobres d' esperit en lo suicidi, que li prohibeixo... ¡duas seríam las víctimas... qui sab quantas!...
- ALBERT ¡L' únich remey no puch tenirlo!
- JORDI Senyoret, com..... ¡havía pensat tal vegada!...
- ALBERT Sí, Jordi, sí... la mort era ma esperança única...
- JORDI No es de valents aixó... semblants ideas vosté!...
- ALBERT ¡Pare del cor!
- JORDI Ja pot ben dirho; ¡desventurat pare!
- ALBERT (Resolt.) Oh, es precís que parli ab ell.
- JORDI Impossible Albert.
- ALBERT ¿Per qué?
- JORDI No 'l vol veurer.
- ALBERT ¡Li faig horror... es natural... fins jo mateix me 'n causo!
- JORDI No, al contrari, es perque l'estima massa. (Se sent timbre de la porta, dintre.)
- ALBERT Algú demana.
- JORDI Permétim que vagi á obrir... Ningú més del servey hi ha dintre casa; á tothom he despedit.

ALBERT Per precaució?..  
 JORDI Per misèria, desgraciadament.  
 (Surt pe'l fondo.)

## ESCENA IV

ALBERT so'; al moment RICARDO

ALBERT Anonadat, abatut per la feixuga culpa, comprench que ma situació no pot amiorar... Ni tinch forsas pera alentarme jo mateix... ¡quin reo montruós té 'l cinisme de disculpar sos propis sentiments!... Ah com sofreixo... com sofreixo. .

RICARDO Albert, amich meu. (Entrant.)

ALBERT Ah, Ricardo... al fi has vingut, tu ets ma esperança... La bona notícia que 'm portis de Aurora pot dissipar ma tristesa... influir en un cambi radical de ma vida... Oh, si, la carta que has entregat á aqueixa dona deu tenir una resposta y aquesta serà per mí la mort ó la alegria de ma existencia... Parla donchs Ricardo, amich del cor, digas, cuyta, que hi ha...

RICARDO (Fredament.) Deus haverte impacientat...

ALBERT ¿Qué importa la impaciencia passada?... Depressa ¿hont es la resposta?..

RICARDO Te la porto, si...

ALBERT ¡Ah, quin goig!

RICARDO Pero avans respónme; lo casament de la teva germana...

ALBERT ¡Vols que 'm mati la impaciencia!

RICARDO (Formalisantse) ¿Vols ó no escoltarme?

ALBERT Digas, ¿qué? parla si t'es tan necessari...

RICARDO Tú ja sabs que la familia Castells descendeix de antiga noblesa y que per xó figura en primera línea entre la aristocracia de la sang, aquesta part social que mira sempre 'ls aconeximents ab una escrupulositat minuciosa... Donchs bé, ha sapigut aqueixa familia que la teva germana va á contraurer estat ab un jove modest, fill del poble, y francament he

comprés que la tal unió molesta sos rancis orgulls...

ALBERT Y ¿qué 'ls importa aixó á 'n ells? Jo no soch ma germana...

RICARDO Es vritat, no deixa de ser una preocupació.

ALBERT Ademés, en Rafel es un home de talent, li somriu lo porvenir y aquestos son sos millors títuls de noblesa... ¡Aixís jo!

RICARDO Naturalment que es ridícul lo jutjar al home per la noblesa de sos pergamins arnats, fent cas omís del cor y la inteligencia, pero certa gent acostuma á jutjar ab lleugeresa las cosas sense sométre-rlas á un exámen; adoptan una apreciació y no hi ha medi de felshi entendre el contrari.

ALBERT Oh, no 'n parlém més d' aixó .. Encare no sé si s' efectuará 'l matrimoni de ma germana. . ¡poden estar tranquils els Castells! Lo que 'm tarda es la resposta que tú 'm portas... ¡y 'm fas sofrir no fent-me-la conéixer!...

RICARDO Amich Albert, creu que jo sofreixo tant com tú; si la contestació de Aurora fos tal com jo voldria...

ALBERT ¡Qué! ¿Es tal vegada contraria?...

RICARDO (Donantli una carta.) Entératen tú mateix.

ALBERT (Comparant-en febrilment.) ¡Ah . al fi... (L'obra y llegeix.) «Molt senyor meu: Gracias á la »amabilitat de son amich D. Ricardo Casamitjana, tinch en mon poder la carta »de vosté que he llegit ab singular estranyesa...» (Parlat.) Oh, te Ricardo.... llegeixla tú... lo cervell me volta... no hi veig; tinch un núvol de foch devant ma vista.

RICARDO (Llegint.) ...«Ab singular estranyesa... Li »confesso que no he tornat encare á la »realitat de la vida desde la lectura d' una »fantasia semblant»...

ALBERT ¡Qué!

RICARDO Deixa que continuhi... (Llegint.) «Crech »que algunas bromas crehuadas entre nosaltres dos, per part meva ab la més sensilla ingenuitat, no eran prou pera infil-

- »trarli cap esperança y molt menos auto-  
»risarlo pera atrevir-se...»
- ALBERT (Interromp:nt) ¡Oh, calla... ¡qué dius! no,  
no... aixó no está escrit...
- RICARDO Mira.
- ALBERT Deu meu, ¡quín afront!
- R. CARLO Valor, Albert.
- ALBERT Sí, continua.
- RICARDO «Pera atrevir-se á suposar qu' era corres-  
»post; mes, com vosté, á causa de la bona  
»opinió que té formada de si mateix po-  
»dría comprometer ma reputació, li su-  
»plico que, en lo successiu se abstinga de  
»honrar ab sas visitas aquesta casa.» (Parlat)
- ¿Vols més sarcasme?
- (Anonadat, ab prou feyna contenint lo plor y l'  
ira Albert no sab esplicarse lo que li succeheix  
y vol aparentar serenitat.)
- ALBERT Y... ¿res més?
- RICARDO Ni una paraula més.
- ALBERT Es impossible, es impossible Ricardo...  
Aquesta carta ella l'haurá escrita violen-  
tada per algú de sa familia... son orgullós  
germá potser, lo vanitós de son pare tal  
vegada... ¡mes ella!... ¡ella!...
- RICARDO L'ha escrita al meu devant, estava sola y  
ningú l'obligaba á escriure'l contrari.
- ALBERT ¡No ho puch creurer!
- RICARDO Albert, dubtas de mí...
- ALBERT Oh, no... pero ¡que se jo! Tú deus guar-  
dar una segona carta, Ricardo... la ver-  
dadera... Ab aquesta deu haberme volgut  
posar á proba...
- RICARDO Altre cosa efectivament haig de dirte de  
part d' Aurora.
- ALBERT Ah, ¡ho veus!
- RICARDO Pero 't juro que titubejava.
- ALBERT ¿Per qué? Tú no sabs donchs que ma vi-  
da depen del resultat de la teva missió...
- RICARDO Com á bon amich y fidel missatger del  
teu encárrech, á interés teu, no m'he ami-  
lanat desseguida sens protesta, sino que  
he ¡intentat lluytar, he volgut salvarte.
- ALBERT Amich meu, quant t'agraheixo...
- RICARDO Jo 'ls hi he contat á l' orgullosa Aurora

- ALBERT tots los sacrificis que havías fet per ella.  
 RICARDO Molt be, Ricardo.  
 RICARDO ¡Prou li he fet present qu' eras digne d' un poch menos de rigorisme y de més atenció per part d' una senyoreta de sas condicions... que mereixías ser correspost...
- ALBERT ¿Y qué ha dit... qué ha dit allavoras?  
 RICARDO En vá hi fet esforços:—¡Pobre jove, ha esclamat ab fredor, qui ho havia de dir... jugava com un verdader aristócrata!—
- ALBERT ¡Ah!  
 RICARDO —Aixó ja es dístint.. Jo no puch consentir que sofreixi.—
- ALBERT ¡Ho veus!  
 RICARDO Y al moment...  
 ALBERT Al moment haurá escrit un' altra carta pera destruir lo mal efecte de la primera... y aquesta segona carta tu la portas... oh sí... sí...
- RICARDO No.  
 ALBERT Donchs qué!  
 RICARDO Ha obert son *secretaire* y ha volgut donarme uns quants bitllets de Banch...
- ALBERT ¡Qué dius!... ¡Oh vergonya... humillació terrible, sarcasme infamant!... ¡Diner á mí! ¡y es ab diner que pensa la vil curar la ferida del meu cor... Diner pera mon ánima trossejada, per' mon pare deshonorat... ¡Miserable dona... malehida ella... malehit jo mil vegadas!  
 (Desesperat pren lo sombrero y va per sortir.)
- RICARDO Albert, ¿ahont vas?  
 ALBERT A castigar sa odía...  
 RICARDO (Detenintlo) Detúrat... sigas home.  
 ALBERT Deixam... no 'm detingas... ¡á las víboras se les esclafa; als criminals se 'ls denigra! Ella es la víbora, jo soch lo criminal... ¡Ja més no habém de viurer l' un ni l' altre!  
 RICARDO ¿Y 'l teu pare?  
 ALBERT (Abatut y serenantse.) ¡Oh Deu!  
 (En aquest moment D. Tomás apareix molt pálit.)  
 TOMÁS ¡Albert!  
 ALBERT (Plorant, humil y confós.) ¡Pare!



RICARDO (A Tomás ) En nom del cel D. Tomás de-  
tíngui'l...  
TOMÁS Deixins sols.  
RICARDO Sempre á sas ordres... (L'he salvat. ¡Po-  
bre familiar!)

(Saluda y surtl.)

## ESCENA V

D. TOMÁS; ALBERT

ALBERT ¡Apiadis de mi, pare!  
TOMÁS Aixecat y miram... (Sempre server.)  
ALBERT ¡Oh... qui gosa!  
TOMÁS Sí, es cert... comprench que ha de ser  
molt penós per un delinqüent sostenir fit  
á fit la mirada d' un home honrat.  
ALBERT Pare, per l' amor de Deu, no acabi de fe-  
rir l' únich bossi de cor que encare 'm  
queda... ¡Arbre caygut soch... sigui pia-  
dós, pare, no 'm destraleji més!  
TOMÁS Acabas de portarte ab mi ab crueltat es-  
tremada Albert, tant, que totas las ale-  
grías del món, suposant que 'l món po-  
gués reservarmen encare alguna, no serían  
prou poderosas pera tornarme las forsas  
que has abatut en aquest día fatal.  
ALBERT Ho sé, y per xó sofreixo. ¡Cayga sobre mí  
tot lo pés de la culpa, qu' ella m' anona-  
di y acabi ab ma existencia!  
TOMÁS ¡Ta conducta ha sigut la ingrata recom-  
pensa á mas sollicituts, á mos sacrificis de  
tota la vida, á mon desespero quan, sent  
petit, jo 't vetllava: á más llargas y terri-  
bles horas d' ensomni quan comensavas  
á fugir del sostre paternal, esperante ab  
ansia viva; á mos cabells blanquits per la  
temensa de que un día arrivés lo que s'ha  
complet avuy... ¡Ay fill, crech que hau-  
rías pogut recompensarme millor!  
ALBERT Sí, sí, rahó li sobra pera recriminarme,  
ma conducta es infame, extraviada. Ret-

- xassi 'l fill indigne, maleheixi la ingrata criatura que, com lo ser més aborrible paga 'ls amors y sacrificis d' un pare ab lo crim y la deshonra.
- TOMÁS Albert, he prés un deternini... Avuy mateix abandonarás aquesta casa.
- ALBERT ¡Oh Deu!
- TOMÁS Potser no 'ns veurém may més.
- ALBERT (Otegant un gemech de dolor) ¡May més....
- Oh, pare, per pietat!...
- TOMÁS Tal vegada sí, á l' altra vida.
- ALBERT ¿Y jo haig de abandonarlo?... ¡Cástich mil cops més cruel que la mort mateixa!
- ¡Jo lliure... fugir impunement quan soch l' únich culpable!... Oh, no, no... ¡sería horrorós., es impossible!
- TOMÁS (Intosanise) Ho exigeixo... ho vull. Debém separarnos; ta presència aquí es baf d' estigme; ton contacte, Albert, podria mustigar á una flor hermosa...
- ALBERT Oh, pare...
- TOMÁS Ni una súplica més; ho mano.
- ALBERT ¡Qué será de vosté!
- TOMÁS Correré l'albur, la sort ó la desgracia; acotaré 'l front baix lo pes d' una condempna..., seré lo que vulga ferme la justícia de Deu y la dels homes!...
- ALBERT ¡May! aixó no será... Sé quin es mon deber
- TOMÁS Cumplir lo que t' ordeno.
- ALBERT Nó, pare, nó!: evitar que 's posi l'estigma sobre 'l front honrat de vosté...; anar á denunciarme jo com lladre de fondos sagrats..., perque jo ho soch... jo ho soch!
- TOMÁS Oh! calla!
- ALBERT Y després. .
- TOMÁS ¡Desventurat!
- ALBERT Després á tréurerm la vida que ja aborreixo.
- TOMÁS ¡Sempre mal fill!
- ALBERT Nó!...: boig!
- TOMÁS ¡Acabar ab la vida!... Aixó es lo que 't prohibeixo; aixó es lo que no deus pensar ni un sol moment més, si guardas

en lo fons de ton cor malejat una engruna de respecte á la teva familia.

ALBERT  
TOMÁS

Pero ¡si es etern mon sofrir!  
Resisteixlo... com jo. ¡Matarse!... ¿Ahont sería, donchs, l' arrepentiment? ¿ahont la expiació noble y honrada?... NÓ: aquestos extrémson reprobables... Es necessari víurer; es precis lluytar; s' ha de obligar als homes á retrocedir de las disbauxas de sas bojas passións...; se 'ls ha de infiltrar lo remordiment á la conciencia per medi de la vida... ¡Oh! ¡qu'hermós poguer dirigirse á la societat criticadora y dirli com axioma grandieloqüent, com raciocini diví: «Aquí hont me veyéu, jo he rodolat sens fré per la pendent fatal del món; esclau del joch, lo joch m' ha induhit al crim; servent de mos capritxos, ells m' han fet vislumbrar ambicións ferventas; pelegrí del amor, l' amor m' ha llensat per camíns erisats d' arzos y espinas hont flors verinosas servían de cau á víboras traydoras... y he caygut á la fi, arrastrant ab ma cayguda la vesta sagrada de la honra meva... ¡de l' honra de casa de mon pare!... Tot ha passat: avuy ma rehabilitació es feta... Aquí 'm teníu, donchs, més gran, perque l' abím fondo va atréurem y he sapigut evitar ma cayguda complerta en ell; més fort, perque 'm dona valor l' arrepentiment; més home de bé, perque he triomfat de totas las probas!».

ALBERT

¡Ay, pare: cóm m'aconsolan sas paraulas; advertencias són que magnetisan, que induheixen á practicar la virtut... ¿Cóm resistirlas?... ¡Oh, sí, sí: aixó sería hermós, altament digne...; pero vosté... vosté... ¡no puch deixar-lo!

TOMÁS

Poch temps haig de víurer jo... Soch lo passat; tu, 'l venider... Ets tu qui ha de salvarse en lo món! Albert: tu... deus abandonar aquesta casa!...

(Abrumat pe 'l dolor, se deixa cáurer sobre un silló, ofegant un gemech, prés d' un lleuger desmay.—Albert se precipita en sos brassos, y al donarse compte de son estat, ab desesperació recorra totas las portas, cridant:)

ALBERT ¡Pare!... ¡Pare!... ¡Oh, quina suor més freda!.... ¡Parel.... ¡Ausili!..... Tothom aquí!...

## ESCENA ÚLTIMA

Mateixos; MONTSERRAT, DONYA ELVIRA, precipitadament per lateral.—Desseguida DON LLUIS, RAFAEL, pe 'l foro.

MONT. ¿Qué passa, germá?...

ALBERT Mira la meva obra!

MONT. ¿Qué té 'l papá?...

ELVIRA ¡Tomás... espós!...

ALBERT Mort, tal vegada!... ¡Jo 'l parricida!

ELVIRA ¡Fill...: m' horroritzas!

MONT. ¡Oh, nó, Deu meu!

ELVIRA ¡Desmayat!

ALBERT (Abrassant á son pare entre plors.) ¡Pare del cor!...

LLUÍS (Entra, acudint-á D. Tomás, separant á l' Albert.) Apartis d' aquí... Vosté no es digne de besar las mans d' aquesta víctima!...

(Donya Elvira prop de Don Tomás.—Montserrat y Rafael al altre costat contemplantse ab tristesa.)

ALBERT Ah, don Lluís!...: Salvi al meu pare y esbravi sobre mi l' esclat de la seva indignació... tot lo pes de la justicia. ¡Lo torment, la mort...: tot ho rebré sumís; pero salvi al meu pare!...

LLUÍS Lo llensar sobre vosté 'l pes de la justicia es lo que 'm porta: per 'xo he vingut.

ALBERT La seva crueltat es mon consol.

LLUÍS No es crueltat.

ALBERT És cert...: justicia. Mon pare pretén que jo m'en vagi de casa, teatro de ma vilesa, completament lliure, sense cástich, impune... jo, que soch son matador!... ¡Oh, vosté, don Lluís, pot oposarshi... no ho consenti, denunci him.

- LLUÍS Es molt just.
- ALBERT ¡Potser ho ha fet, tal vegada!
- MONT. (En l' altre grupo.) ¡Quin goig!...: lo papá torna en sí!
- RAFEL (A Montserrat y Elvira.) Sosséguintse...: no será res!
- LLUÍS (A Albert.) Y si aixís fos?
- ALBERT No pronunciarían mos llavis contra vosté ni un mot de recriminació; ans pe 'l contrari: lo benehiría.
- ELVIRA (Dirigintse á D. Lluís en tó amenassador.) Pero jo li tiraría en cara sa vilesa...
- LLUÍS ¡Senyora!
- ALBERT ¡Oh, nó, mare meva!: aquesta existencia es insoportable... ¡Més valdría morir!
- MONT. (En l' altre grupo.) Tot s' ha acabat, Rafel: la felicitat no existeix ja pera nosaltres!
- RAFEL T' equivocas: l' amor no mor may!...
- MONT. ¿Será cert?...
- RAFEL La ventura es nostra... Esperém.
- LLUÍS (Ab orgull á Elvira.) ¿Creu vosté, senyora, que 's pot salvar l' Albert!...
- ALBERT Nó, nó: impossible!
- ELVIRA Més impossible es pérdret, fill!
- LLUÍS ¿Cóm lograr la salvació!...
- (Don Tomás, reanimantse, s'adona de Montserrat y Rafel, que 's troban aprop d' ell; los agafa las mans, juntántlashi y murmurant ab mostres de felicitat:)
- TOMÁS ¡Fills meus!
- MONT. ¡Papá!
- RAFEL ¡Don Tomás!...
- LLUÍS (A Elvira) Probi de ferho, senyora. ¿Vol salvarlo per medi de la seva fórtuna?... ¿Que 'n queda?... ¡Tot s' ho ha dragat la mala administració de vosté! ¿Buscará la salvació en l' ajuda dels seus amichs? Menos. ¿Ahont són los amichs? Búsquils, convoquils pera que l' ausilihin en sa desgracia...; suplíquilshi que li deixin cinch mil duros... Y si venen, si li portan aquesta cantitat... —qu' es la robada,— tórnala allá... y jo callaré, com si res hagués vist... Y aixís tot s' acaba...

- ELVIRA Ah! Massa sab vosté que aixó es impossible!
- LLUÍS De manera que en totas parts l' espectre de la miseria amenassador, per tot l' estigme de la vergonya y 'l descrédit... la salvació en lloch...
- ALBERT (Gemegant.) ¡En lloch... y jo visch encare!
- RAFEL (Suplicant á D. Lluís.) Pare... No deu acabar-se al malalt quan es menester curarlo...
- LLUÍS Pues jo dech dirte que ja que la miseria arrastra á 'n aquets cassos extréms, no puch consentir que 'l meu fill s' uneixi á una noya pobra, y es per 'xó que... ¡A Montserrat.) Acostat, nena... es per 'xó que faig donació á la Montserrat... d' aquestos bitllets de banch que suman sis mil duros...
- TOMÁS ¡Qu' escolto!
- LLUÍS Ella mateixa, per sa propia má, tornarà els cinch mil á la caixa del seu pare... y 'ls restants pe 'l seu dot.
- ALBERT (Conmogut. ¡Ah! don Lluís... ¡gracias!
- RAFEL ¡Ja ho esperava!
- ELVIRA Vosté 'ns salva.
- TOMÁS Amich... amich del ánima.
- ALBERT ¡Quan gran es l' home, Deu meu, sempre que obra induhit per tas bondats!
- LLUÍS (A Montserrat y Rafel.) Pero are, dech recordarvos la vostra promesa... Vosaltres deureu cuydar d' aquest pobre vell rondinayre que 's desfá de totas sas economías pera fer vostra ventura.
- RAFEL (Ab arranch abessantlo.) ¡Oh, pare del cor! Sí, sí, li jurém.
- MONT. Sempre, don Luís.
- LLUIS (A Elvira.) Vosté, senyora, pot are recriminar ma... conducta.
- ELVIRA ¡M' avergonyeixo!
- RAFEL ¿Ho veus Montserrat, si som felissos?
- LLUIS (A Albert.) Vosté, esclau de l' obediencia que á pesar de sa acció deu al seu pare, abandonarà aquesta casa...
- (Albert, abatut, no gosa mourers. Mira compungit á D. Tomás que avansa lentament vers ell.)
- TOMÁS Sí, ves á rehabilitarte, Albert, á forsa de

treball y actes de arrepentiment... No oblidis may que la fatal vena que atolon-drat en buscar una quimera l' home se posa als ulls, es causa d' encegaments perniciosos; ella engendra la desgracia, ella destruheix las ilusions de la vida...

ELVIRA

¡Oh, sí, fill meu, pensa en que nostra obcecació nos fá víctimas á tots!

ALBERT  
TOMÁS

No ho oblidaré... ¡com es posible!

Quan pugas tornar á casa de tus pares convertit en home honrat y digne, net d' aquesta taca afrentosa, vina, que has de trobar oberts los brassos de ta familia... Mes, fins que aixó no arriui no pensis ab nosaltres...

ALBERT

Sí, sí, tenen rahó... me 'n vaig; jo 'ls juro que tornaré digne de tothom... ó no tornaré.

ELVIRA

¡Fill de la meua vida!

ALBERT

¡Mare meua!... ¡Germana!...

MONT.

¡Albert!

(Abrassa á las dugas, després va cap á D. Lluís, li allarga la ma que aquell li refusa y trist pe'l desayre, mostrand lo que sofreix son cor, se adelanta vers don Tomás.)

ALBERT

Don Lluís... la seva ma.

LLUÍS

Purifíquila... Quan siga la ma d' un home de be, allavoras l' haig d' estrenyer ab entussiasme.

ALBERT

¡Quin dolorós torment!... Pare, la seva benedició...

(Don Tomás s' esforça en dominar sa emoció. Mira á sos peus á Albert y silenciosament se aixuga una llágrima. Albert s' aixeca en extrém apenat, abrumat pe'l dolor després que don Tomás hage dit: «Quan la mereixis». Don Lluís forma grupo ab Rafel y Montserrat quina plora essent consolada per Rafel. JORDI apareix en lo dintell del fondo, duhent duas maléias y algún altre efecte de viatge.)

TOMÁS

¡Quan... la mereixis!...

(Albert se 'n va trist á reunir-se á Jordi que contempla conmogut el quadro. Don Lluís s' acosta á don Tomás pera no deixar-lo flaquejar en sa resolució. Albert, no poguent resistir tant

dolor se llensa en los brassos de Elvira y Montserrat singlotant.)

LLUÍS (A Tomás.) ¡Valor!  
 TOMÁS ¡Se m' endú la vida!  
 ALBERT ¡Mare... Montserrat... Pare... no oblideu al pobre boig, que mal fill y tot en un moment de desespero, us portará sempre en l' altar de la seva ánima. . Prou llágrimas, prou sofrir... ¡cap á ser home!

(Resolt se desprén dels brassos de tots y desapareix per lo fondo seguit de Jordi que s' aixuga las llágrimas.)

JORDI ¡Quina llástimal

(Donya Elvira corra vers á la porta cridant á son fill y procurant detenirlo, pero 's detura de cop, y per únich consol se llensa en brassos de don Tomás, formant tots junts un quadro conmovedor. Don Lluís s' acosta á donya Elvira pera dirli en tó sentenciós: «Are comensa á tenir fill».)

ELVIRA ¡Albert!... ¡Albert!... ¡Oh, espós meu!...  
 LLUÍS Senyora, are es quan comensa á tenir fill.

FI



## ADVERTENCIA:

La Galería dramática de D. Joan Molas y Casas es la encargada del cobro de drets de propietat de la present obra.

Ningú podrá reimprimirla sense 'l permís del autor.

Queda fet lo dipòsit que la lley exigeix.

# Obras de J. Ayné Rabell



## Dramáticas estrenadas

- LA CRUZ DE HIERRO, melodrama en 5 actes.  
GENOVEVA, id en 6 actes.  
LA CAMORRA (1), id en 6 actes.  
CADA CASA ES UN MON, comedia en 4 actes.  
LA BAYLARINA (2), id en 3 actes.  
LA CASA DE MECO (3) id en 3 actes.  
LO JÖCH, comedia dramática en 3 actes.  
L' ANTIQUARI DEL PUTXET (4), comedia en 1 acte.  
ÜN NÚVOL DE PAS, id en 1 acte.  
UN HOME DE PALLA, id en 1 acte.  
LLUNA NOVA, juguèt cómich en 1 acte.  
LOS QUE NO PAGAN (5), id id en 1 acte.  
¡LA DÓNA! id id en 1 acte.  
DE PARES A FILLS, diálech cómich en 1 acte.  
¡HUYE QUE TE PILLA EL TORO! (6) apropósit cómi. h lir. ch  
en 1 acte y 5 cuadros.  
LA PEGA D'EN LLÁTZER, monólech humorístich.

## Literarias publicadas

- POESIA DE LA TERRA, tomo de 150 planas, dibuixos de  
E. Serra.  
BRANQUILLONS, poesías primerencas (Agotada).  
LA CIUTAT D' EN NYOGA, viatge humorístich: 32 planas  
y 30 dibuixos.

## Obras en preparació

- HONRA AJENA, drama en 4 actes.  
A MISSAS DITAS, comedia en 3 actes.  
L' ULTIM CONCELLER, quadro histórich (premiat)  
LOS JILGUEROS, sarzucla en 4 quadros.  
EL GRAN MUNDO, comedia en 3 actes.  
LO MAL TEMPLE, idem en 3 actes.  
SACRIFICI D' HONRA, (7) drama en 4 actes.  
FULLAS ESCAMPADAS, poesías premiadas.

---

(1) En col-laboració ab D. Manel Rovira Serra.

(2) y (4) Id. id. ab D. Garcia Blahà.

(3) Id. id. ab D. Guasch Tombas (6) Música del Mtre. D. Albert Cotó

(7) Música del Mtre. Amadeu Vives.



# LO TEATRO REGIONAL

143 obras publicadas

|  | Ptas. |  | Ptas. |
|--|-------|--|-------|
| L' Agalla, drama en 3 actes . . . . .                | 2     | L' home del orga, monòlech . . . . .               | 0'50  |
| Soriant del dia, dialelh . . . . .                   | 0'25  | Clarís, drama, 3 actes . . . . .                   | 2     |
| Clarís, drama, 3 actes . . . . .                     | 2     | L' home dels nassos, humorada, 1 acte . . . . .    | 1     |
| Lo Teatre per dins, c., en 2 actes . . . . .         | 1'50  | Tocats de l'ala, comedia, 1 acte . . . . .         | 1     |
| Sant Jordi mata l'aranya, c., 1 acte . . . . .       | 1     | Lo célebre Maneja sarsuela, 1 acte . . . . .       | 1     |
| La dona y la baylarina, comedia, 1 acte . . . . .    | 1     | Un sarsuista, monòlech . . . . .                   | 0'50  |
| Pintura fl de sigle, 1 acte . . . . .                | 1     | Riallas y plorallas, comedia, 3 actes . . . . .    | 2     |
| Un altra sogra, comedia, 1 acte . . . . .            | 1     | Las atmetllas d' Areuys, comedia, 1 acte . . . . . | 1     |
| Las joyas de la Rober, drama, 3 actes . . . . .      | 2     | Vida y Mort, episodí, 1 acte . . . . .             | 1     |
| Tot per las donas!, 1 acte . . . . .                 | 1     | Faixa ó Caixa, comedia, 1 acte . . . . .           | 1     |
| L' Esclau del vici, monòlech . . . . .               | 0'50  | L' Antiquari del Putxet, comedia, 1 acte . . . . . | 1     |
| La foyra d' en Jafa, c., 1 acte . . . . .            | 1     | L' auca del fadri barber, c., 3 actes . . . . .    | 2     |
| Los Ancellels, comedia, 3 actes . . . . .            | 2     | Campí qui puga, joguina, 1 acte . . . . .          | 1     |
| La Mosca al nas, comedia, 1 acte . . . . .           | 1     | Lo guant del degollat . . . . .                    | 0'50  |
| La firma d' en Rovellat, comedia, 1 acte . . . . .   | 1     | La capseta dels petons, comedia, 1 acte . . . . .  | 1     |
| La torpaboda, comedia, 1 acte . . . . .              | 1     | Una mosca vironera, comedia, 1 acte . . . . .      | 1     |
| ¡¡Nerraire!! monòlech . . . . .                      | 0'50  | Riera baixa, parodia, 1 acte . . . . .             | 1     |
| Lo quarto dels mais endressos, 1 acte . . . . .      | 1     | ¡¡¡! comedia, 1 acte . . . . .                     | 1     |
| Qui oli remena . . . . .                             | 1     | Lo mare de la criatura, comedia, 1 acte . . . . .  | 1     |
| La Font de la Montanya, drama, 3 actes . . . . .     | 2     | Lo Rabadà, drama, 3 actes . . . . .                | 2     |
| Tres personas, juguet, 1 acte . . . . .              | 0'50  | Lo Violet de Sant Guim, comedia 1 acte . . . . .   | 1     |
| Tot per ellah, comedia, 1 acte . . . . .             | 1     | Lo meu criat, juguet còmich, 1 acte . . . . .      | 1     |
| Per contradicció, comedia, 1 acte . . . . .          | 0'50  | La Fals, drama, 3 actes . . . . .                  | 2     |
| La mort de Nerón, tragedia, 1 acte . . . . .         | 0'50  | Un cop de cap, comedia, un acte . . . . .          | 1     |
| Un musich de Regiment, sarsuela, 1 acte . . . . .    | 1     | La Lola, sarsuela, un acte . . . . .               | 1     |
| La Dama de Reus, drama, 3 actes . . . . .            | 2     | Banyes de mar, sarsuela, un acte . . . . .         | 1     |
| Un Rey de paga, monòlech lúric, . . . . .            | 0'50  | Lo remey Universal, comedia, 1 acte . . . . .      | 1     |
| Dos companys mal avinguts, c., 1 acte . . . . .      | 1     | Del ou al sou, comedia, 1 acte . . . . .           | 1     |
| La teaterista, sainete, 1 acte . . . . .             | 1     | D. Juan de Serrallonga, drama, 4 actes . . . . .   | 2     |
| La Casamentera, joguina, 1 acte . . . . .            | 1     | La Parentela, comedia, 3 actes . . . . .           | 2     |
| Las esposallas de la moita, t., 3 actes . . . . .    | 2     | Deliri de grandesa, drama, 3 actes . . . . .       | 2     |
| Los gelos de la Coloma, parodia, 1 acte . . . . .    | 1     | La Cigala y las Formigas, c., 1 acte . . . . .     | 1     |
| Un bateig á cops de puny, c., 1 acte . . . . .       | 1     | Lo caixal del seny, comedia, 1 acte . . . . .      | 1     |
| Una dona y un Deu, comedia, 1 acte . . . . .         | 1     | Flor de Té, sarsuela, 3 actes . . . . .            | 2     |
| Si, senyors, monòlech . . . . .                      | 0'50  | La Viudeta, monòlech, . . . . .                    | 0'25  |
| Lucrezia Borgia, joguina, 1 acte . . . . .           | 1     | Lo senyor Nadal, comedia, 3 actes . . . . .        | 2     |
| Lo Diner, comedia, 3 actes . . . . .                 | 2     | Al quarto de la senyora, monòlech . . . . .        | 0'25  |
| Lo marit de la difunta, joguina, 1 acte . . . . .    | 1     | Las Cantonadas, monòlech . . . . .                 | 0'25  |
| L' oració fa l'Hadre, proverbí 1 acte . . . . .      | 1     | La filla del marxant, drama, 3 actes . . . . .     | 2     |
| Mestre Jan, drama, 3 actes . . . . .                 | 2     | Las bonas festas, quadro de costums, 1 a . . . . . | 1     |
| Lo somni de la Ignocencia, a., 1 acte . . . . .      | 1     | Camandulas, comedia en 1 acte . . . . .            | 1     |
| Home a l'avgua, comedia, 1 acte . . . . .            | 0'50  | Lo senyor Batlle comedia en 3 actes . . . . .      | 2     |
| Lo ret de la Sita, comedia, 1 acte . . . . .         | 1     | Entreacte, monòlech en p.osa . . . . .             | 0'25  |
| Las tres alegrias, comedia, 1 acte . . . . .         | 1     | Lo geni del mal, drama en 3 actes . . . . .        | 2     |
| Dormí, sarsuela, 1 acte . . . . .                    | 0'50  | Per massa bó, juguet còmich, 1 acte . . . . .      | 1     |
| Setze jutjes . . . . .                               | 1     | Com venen las cosas, comedia, 1 acte . . . . .     | 1     |
| A la lluna de Valencia, comedia, 2 actes . . . . .   | 1'50  | A costellas del gendre, comedia, 4 actes . . . . . | 2     |
| Als peus de vosté, joguina, 1 acte . . . . .         | 1     | Un diputat á Corts, c. s. en un acte . . . . .     | 1     |
| La herencia del oncle Pau, c., 4 actes . . . . .     | 2     | La teta gallinayre, comedia en 1 acte . . . . .    | 1     |
| Las tres tom, quadro costums, 1 acte . . . . .       | 1     | Passions funestas, drama en 3 actes . . . . .      | 2     |
| De tentadas en amunt, sarsuela, 1 acte . . . . .     | 0'50  | La fi de Serrallonga, drama en 1 acte . . . . .    | 1     |
| La mort de Anibal, tragedia, 1 acte . . . . .        | 1     | Tot es mal que mata, comedia, 3 actes . . . . .    | 2     |
| La festa del adroguer, sarsuela, 1 acte . . . . .    | 1     | Un devot del pare Kneip, comedia, 1 acte . . . . . | 1     |
| Un embolich de cordas, comedia, 2 actes . . . . .    | 1'50  | Buscant lo desconegut, comedia, 1 acte . . . . .   | 1     |
| La timbal del Bruch, drama, 4 actes . . . . .        | 2     | Un marit gelós, comedia en 1 acte . . . . .        | 1     |
| Lo mestre de minyona, quadro, 1 acte . . . . .       | 1     | Qui més tria més a' enganya, c. 1 acte . . . . .   | 1     |
| Entrar per la finestra, comedia, 1 acte . . . . .    | 0'50  | Lo nuvi, drama en tres actes . . . . .             | 2     |
| Matrimonis á Montserrat, s., 2 actes . . . . .       | 1'50  | La tornata de 'n Titó, pessa en un acte . . . . .  | 1'50  |
| La lúpia, joguina, 1 acte . . . . .                  | 0'50  | Un compromís necessari, s. en un acte . . . . .    | 0'25  |
| Una poma per la sed, joguina, 1 acte . . . . .       | 1     | Ensopegadas, comedia en un acte . . . . .          | 1     |
| D' esturi, monòlech . . . . .                        | 0'50  | La Doloretta, parodia, 1 acte . . . . .            | 1     |
| Lo gach d' en Migranya, sainete 1 acte . . . . .     | 0'50  | Avgua de malvas, pessa en 1 acte . . . . .         | 1     |
| Los Encants de Sant Antoni, s., 1 acte . . . . .     | 1     | La Malvasia de Sitges, comedia en 2 a. . . . .     | 1'50  |
| Verdalet paré y fill, sarsuela, 2 actes . . . . .    | 1'50  | Los fadrins externs, comedia en 3 a. . . . .       | 2     |
| Lo g'á de mesch, drama, 4 actes . . . . .            | 2     | Lo secret de la neboda, comedia en 1 a. . . . .    | 1     |
| A pel y á repel, juguet, 1 acte . . . . .            | 0'50  | Mal de caixa, monòlech mimich y parlat . . . . .   | 0'50  |
| Las erradas del papá, sarsuela 1 acte . . . . .      | 1     | La bolva d' or, drama en 3 actes . . . . .         | 2     |
| La copa del dolor, drama, 3 actes . . . . .          | 2     | Lo Comte de St Vicens, humorada, 1 a. . . . .      | 1     |
| Dispensi, hi ha principal, comedia, 1 acte . . . . . | 1     | A ca' la sonambula, entremés . . . . .             | 1     |
| La vida al encant, comedia 1 acte . . . . .          | 1     | ¡Afrancesat!, monòlech tràgich . . . . .           | 0'50  |
| Lo diari d' en Brusi, sarsuela, 1 acte . . . . .     | 0'50  | Lo Joch, comedia dramática, 3 actes . . . . .      | 2     |
| La marca de foch, drama, 3 actes . . . . .           | 2     |  |       |